

Financieel Jaarverslag 2018

Maria Theresialaan 99
Postbus 1315, 6040 KH ROERMOND
T +31 (0)88 842 00 00
| wbl.nl

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	5
2	SAMENVATTING	7
2.1	De exploitatierekening 2018	7
2.2	Rekeningresultaat 2018	7
2.3	Investerings	10
3	HET WATERSCHAPSBEDRIJF IN 2018	13
3.1	Missie en Visie	13
3.2	Strategisch doel : schoon en ecologisch gezond water	14
3.2.1	Thema: kwaliteitsdoelstelling zuiveren	14
3.2.2	Thema : ontwikkelen en toepassen van innovaties	15
3.3	Strategisch doel : vergroten duurzaamheid	15
3.3.1	Thema : energieneutraal werken / binnen de (afval)waterketen	15
3.3.2	Thema : Hergebruik van grondstoffen en water	16
3.4	Strategisch doel : vergroten maatschappelijke waarde	17
3.4.1	Thema : kostenontwikkeling WBL	17
3.5	Kritische succesfactoren	18
3.5.1	KSF : de organisatie	18
3.5.2	KSF : de bedrijfsmiddelen	18
4	DE FINANCIERING (TREASURY)	21
4.1	Financieringsstatuut	21
4.2	Algemene externe ontwikkelingen	21
4.3	De ontwikkeling in de financierings-, beleggings- en vermogensbehoefte	21
4.4	De ontwikkeling van de renterisiconorm en de kasgeldlimiet	22
4.5	Relatie rentevisie en liquiditeitenbeheer	23
4.6	Schatkistbankieren	23
4.7	De waterschapsfinanciering	24
4.8	Weerstandvermogen	25
4.9	EMU saldo	25
5	UITGAVEN NAAR BBP-OPZET	29
5.1	Kosten van de stafeenheden naar BBP-opzet	29
5.2	Lasten na doorberekening van de kosten van overhead	29
5.3	Baten na doorberekening van de kosten van overhead	30
6	UITGAVEN NAAR KOSTENDRAGERS EN –SOORTEN	31
6.1	Exploitatierekening 2018 totaal WBL	31
6.2	Lasten naar soort	32
6.3	Baten naar soort	33
7	BALANS	37
7.1	Balans per 31 december 2018	37
7.2	Staat van herkomst en besteding van middelen 2018	38
7.3	Algemene toelichting	38

7.4	Wet normering topinkomens	40
7.5	Toelichting Balans	42
8	CONTROLEVERKLARING	49
9	BIJLAGEN	54
9.1	Bijlage 1: Staat van vaste activa	55
9.2	Bijlage 2: Staat van eigen kapitaal, reserve en voorzieningen	56
9.3	Bijlage 3: Staat van geldleningen	57
9.4	Bijlage 4: Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's)	58
9.5	Bijlage 5: Berekening rente-omslagpercentage	60
9.6	Bijlage 6: Kostenverdeelstaat + toelichting	61
9.7	Toelichting op de Kostenverdeelstaat	63

SharePoint nr. 2019.539693553-78

1 Inleiding

Ingevolge artikel 103, lid 1, van de Waterschapswet (en de Wet Gemeenschappelijke Regelingen) legt het Dagelijks Bestuur van het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) ieder jaar verantwoording af over het gevoerde financiële beheer, onder overlegging van de jaarrekening. Overeenkomstig deze wet wordt de jaarrekening aangevuld met het verslag ter zake van de accountant. Het WBL is een Openbaar Lichaam dat per 2004 is opgericht als een Gemeenschappelijke Regeling met per 2017 het Waterschap Limburg (WL) als moederorganisatie.

In de jaarrekening wordt voor het WBL een beeld geschetst van de geplande en gerealiseerde uitgaven voor zowel de exploitatie als de investeringen.

De doelmatigheidsbepalingen van de Waterschapswet zijn ingevuld door het bij de waterschappen ingevoerde BBP-systeem (Beleids- en Beheers Processen). Ook het WBL rapporteert conform dit systeem.

Het Dagelijks Bestuur van het WBL,

de directeur,

de voorzitter,

ing. E.M. Pelzer MMO

drs. ing. P.F.C.W. van der Broeck

2 Samenvatting

In dit hoofdstuk wordt op hoofdlijnen het resultaat van de exploitatie op Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) en kostensoortenniveau gepresenteerd. Daarnaast zal samenvattend inzicht worden gegeven in de investeringen en worden verschillen ten opzichte van de gewijzigde begroting kort toegelicht.

2.1 DE EXPLOITATIEREKENING 2018

Rekeningresultaat en de bijgestelde begroting

Na vaststelling van de bestuursbegroting (oorspronkelijke begroting) heeft het Algemeen Bestuur (AB) diverse begrotingswijzigingen vastgesteld. Per saldo is de bijdrage van het Waterschap Limburg (WL) daardoor niet gewijzigd.

Begrotingswijzigingen 2018 (Bedragen in € 1000)	Oorspr. Begroting	Werkbegroting	Mutaties 1e kwartaal	Mutaties 2e kwartaal	Mutaties 3e kwartaal	Mutaties 4e kwartaal	Bijgestelde begroting
Kapitaallasten	27.061	-1.060	0	0	0	0	26.001
Lasten units	45.235	1.003	130	126	65	249	46.808
Eigen baten	3.952	-57	130	126	65	249	4.465
Bijdrage Waterschap	68.344	0	0	0	0	0	68.344
Resultaat	0	0	0	0	0	0	0

Doordat voor de aangegeven begrotingswijzigingen al besluitvorming door het AB heeft plaatsgevonden, worden deze niet meer afzonderlijk toegelicht en wordt de onderhavige jaarrekening vergeleken met de bijgestelde begroting. Dit in overeenstemming met de toetsing in het kader van de begrotingsrechtmatigheid.

2.2 REKENINGRESULTAAT 2018

Rekeningresultaat 2018 : toelichting op kostensoortniveau

Het boekjaar 2018 is afgesloten met een positief resultaat van € 60.728. Omdat het vertrekpunt een sluitende begroting is, is daarom sprake van een positiever resultaat dan begroot. Navolgend wordt het resultaat 2018 verder toegelicht.

(Bedragen x €1.000)	Jaarrekening 2018	Bijgestelde begroting 2018	Vershil	Vershil in %
Kapitaallasten	25.840	26.001	-161	-0,6%
Personeelslasten	16.447	16.276	171	1,1%
Goederen en diensten van derden	32.334	30.557	1.777	5,8%
Bijdragen aan derden	65	76	-11	-14,5%
Toevoeging aan voorzieningen	-101	-101	0	0,0%
Onvoorzien	0	0	0	
Totaal bruto lasten	74.585	72.809	1.776	2,4%
Eigen baten WBL	6.302	4.465	1.837	41,1%
Netto kosten WBL	68.283	68.344	-61	-0,1%
Bijdrage Waterschap	68.344	68.344	0	0,0%
Resultaat WBL	61	0	61	

Bijzondere / onvoorziene omstandigheden

De langdurige uitval van de slibdrooginstallatie Susteren heeft geleid tot verstoringen van de bedrijfsvoering, welke hebben geleid tot meerdere niet begrote exploitatie-effecten. Als gevolg van stilstand van de droger waren de gas- en operationele kosten lager dan geraamd. Daarentegen zijn er extra, niet begrote kosten gemaakt voor het reinigen van installatieonderdelen en de extra afzet van slib. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) heeft het extra slib afgenomen, met dien verstande dat afhankelijk van de verwerkingscapaciteit van SNB, op bepaalde momenten slib niet afgezet kon worden en tijdelijk opgeslagen diende te worden. Doordat de afzethoeveelheden van slib bij SNB hoger zijn dan de contractueel afgesproken hoeveelheden, is over het surplus aan afzet boven op de reguliere prijs een opslag op de contractuele prijs betaald. Andere afzetkanalen waarvan op korte termijn gebruik kon worden gemaakt waren niet beschikbaar. De additionele kosten gedurende het 1e half jaar 2018 gerelateerd aan de storingen van de droger bedragen € 1,2 mln. Deze extra kosten zijn conform AB besluit van 19-09-2018 gedekt uit de aangehouden algemene risicoreserve. De extra kosten in de 2^e helft 2018 bedragen € 1,4 mln. en zijn opgevangen binnen de bestaande begroting. Deze extra kosten bestaan uit tijdelijke opslag, extra transport van slib, externe slibverwerkingskosten en extra reinigingskosten. Door een combinatie van diverse acties en incidentele factoren, is ondanks de hoger dan geraamde extra kosten van de slibdroger, het jaar 2018 afgesloten met een positief exploitatieresultaat. De diverse acties en incidentele factoren hebben de strategische doelstellingen en de bedrijfsvoering niet negatief beïnvloed en bestond uit:

- Creditnota Enexis Netbeheer (energie);
- Versnelling van voorraadvorming in het centraal magazijn;
- Lagere energiekosten als gevolg van extreem lange droge periodes;
- Vrijval voorziening Persoonsgebonden Basis Budget (PBB);
- Hogere gerealiseerde baten bij klanten (gemeenten).

Kapitaallasten

De kapitaallasten zijn 0,6% lager dan de (bijgestelde) begroting door de lager dan begrote rentelasten. De gerealiseerde rentelasten zijn lager dan begroot als gevolg van het in december 2018 afsluiten van een langlopende lening voor een lager bedrag tegen een lager rentepercentage dan begroot. De afschrijvingen zijn beperkt hoger dan begroot.

Personeelslasten

De personeelslasten zijn 1,1% hoger dan de (bijgestelde) begroting. Deze worden verklaard uit de hogere kosten dan begroot voor inhuur personeel derden. De inhuur is deels een invulling van vacatureruimte, deels inhuur van specifieke expertise en deels om invulling te geven aan dienstverlening aan gemeenten. De kosten voor dienstverlening aan gemeenten worden aan de betreffende gemeenten doorbelast.

Goederen en diensten van derden

Deze kosten zijn 5,8% hoger dan de (bijgestelde) begroting, waarbij er een overschrijding is bij de groepen onderhoud derden, overige gebruiks- en verbruiksgoederen en overige diensten door derden. Deze overschrijdingen zijn het gevolg van de verstoringen van de bedrijfsvoering van de slibdroger (zie hierboven bijzondere onvoorziene omstandigheden) en extern inkoop chemicaliën locatie Weert ter voorkoming van slibuitspoeling. Daartegen waren de energiekosten € 1,1 mln. lager door met name lagere kosten gas door uitval van de slibdroger en creditering netwerkkosten voorgaande jaren.

Bijdragen aan derden

De kosten verbonden aan het verstrekken van bijdragen aan derden zijn 14,5% lager dan de (bijgestelde) begroting. In absolute zin is de afwijking beperkt (zie bovenstaande tabel).

Toevoegingen aan voorzieningen / onvoorzien

De afname aan voorzieningen is gelijk aan de begroting en betreft de vrijval van de gehele voorziening Persoonsgebonden Basis Budget dit overeenkomstig AB-besluit van 19-9-2018.

Conform de voorschriften kunnen op de post onvoorzien geen kosten worden verantwoord.

Eigen baten WBL

De eigen baten zijn € 1,8 mln. hoger dan de (bijgestelde) begroting overeenkomend met 41,1%.

Voor € 1,2 mln. bestaan de hogere baten uit de onttrekking aan de algemene reserve overeenkomstig AB-besluit van 19-9-2018 ter dekking van de extra kosten van de slibdroger. Tevens is sprake van een hogere opbrengst goederen en diensten aan derden, gerealiseerd door meer werkzaamheden voor met name gemeenten. Daarnaast zijn de vanuit de exploitatie aan investeringsprojecten toegerekende lasten (minder bouwrente en meer personeelslasten) per saldo lager dan begroot. Dit door een lager dan begroot rentepercentage voor de bouwrente.

Rekeningresultaat 2018 t.o.v. 2017

De bijdrage van het WL in 2018 is ten opzichte van 2017 verlaagd met € 0,77 mln.

Het resultaat bij deze verlaagde bijdrage van het WL over 2018 is € 60.728 positief.

Over het jaar 2017 werd een positief exploitatieresultaat behaald van € 32.025.

In onderstaande tabel worden in samengevatte vorm de resultaten van 2018 vergeleken met die van 2017.

(Bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2018	Jaarrekening 2017	Verschil
Kapitaallasten	25.840	28.498	-2.658
Personeelslasten	16.447	16.193	254
Goederen en diensten van derden	32.334	28.048	4.286
Bijdragen aan derden	65	153	-88
Toevoeging aan voorzieningen	-101	121	-222
Totaal bruto lasten	74.585	73.013	1.572
Eigen baten WBL	6.302	3.930	2.372
Netto kosten WBL	68.283	69.082	-799
Bijdrage Waterschap	68.344	69.114	-770
Resultaat WBL	61	32	29

De hogere lasten ten opzichte van 2017 zijn voornamelijk een gevolg van hogere kosten goederen en diensten van derden als gevolg van de eerder gememoreerde extra kosten van de Slibdroger Susteren. Daartegenover staan lagere kapitaallasten, met name door het verlengen van de afschrijvingstermijn voor bouwkundige activa van 25 naar 30 jaar per 2018.

2.3 INVESTERINGEN

Bij de vaststelling in juli 2017 van de Meerjarenraming 2018-2027 en Begroting 2018, werden de netto projectuitgaven in 2018 geraamd op € 12,34 mln. (kolom Oorspr. Begroting).

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de projecten met de grootste wijzigingen in het uitgavenbudget :

MIP 2018 (onderdeel MJR 2018-2027, besluitvorming 31-7-2017)	Bedrag x € 1 mln.
Oorspronkelijk uitgavenbudget 2018	12,3
	Mutaties
Centraal magazijn Susteren	0,9
WBL-breed toepassen van zonne-energie	7,8
Overige wijzigingen, totaalbedrag	5,5
Uitgavenbudget 2018 na wijzigingen o.b.v. bestuursbesluiten	26,5

Afwijkingen ten opzichte van de bijgestelde begroting

Voor de bewaking van de voortgang van de projecten wordt tijdens het jaar gestuurd op het bruto investeringsniveau (= de gerealiseerde uitgaven excl. subsidies), omdat dit niveau correspondeert met de omvang aan verleende uitvoeringsopdrachten. Opdrachtverlening en de mate van realisatie van de onderhanden werken worden getoetst aan de beschikbaar gestelde kredieten. De uitgaven in 2018 zijn € 0,8 mln. lager dan het geplande niveau van € 26,5 mln. De volgende tabel geeft een overzicht van de verschillen tussen geraamde en gerealiseerde uitgaven in 2018.

Code Omschrijving	Rekening	Bijgestelde Begroting	Oorspr. Begroting	Rekening
(Bedragen x € 1.000)	2018	2018	2018	2017
Instandhouding zuiveringstech.werken	14.124	16.425	11.295	8.779
Transportstelsel	896	1.459	290	1.954
Zuiveringsinstallaties (van rioolwater)	12.185	14.046	8.555	6.552
Slibontwateringsinstallaties	982	796	2.450	152
Slibdrogers	60	125	0	121
Nieuwe ontwikkelingen zuiveringstechn.werken	9.648	8.210	600	4.517
Transportstelsel	70	235	300	96
Zuiveringsinstallaties (van rioolwater)	9.535	7.875	300	4.421
Waterketenactiviteiten	43	100	0	0
Overige investeringen	1.911	1.842	450	5.959
Automatisering	1.496	1.300	250	1.326
Dienstvoertuigen	106	200	200	235
Kantoorgebouw	310	342	0	4.398
Bruto investeringsuitgaven	25.683	26.478	12.345	19.255
Subsidies op investeringen	0	0	0	0
Totaal netto investeringsuitgaven	25.683	26.478	12.345	19.255

Het in 2018 lager dan begrote uitgavenniveau is een saldo van diverse onder- en overschrijdingen op projectniveau, waarbij onderstaand de relevante afwijkingen worden toegelicht:

- In categorie bestuursrelevante projecten (projecten groter gelijk € 2,5 mln.) is het totaal van de uitgaven € 2,6 mln. hoger dan gepland, bestaande uit:
  - Hogere uitgaven ad € 1,7 mln. op project KRW Weert. Om het project binnen de gestelde termijn te realiseren is, gelet op het risico van de lange levertijden van enkele cruciale componenten, zijn tijdens de afronding van de voorbereidende werkzaamheden reeds grote componenten ingekocht. Ook is eerder gestart met de uitvoering van de werkzaamheden teneinde de opleverdatum te halen.
  - Hogere uitgaven ad € 1,4 mln. op project WBL-breed toepassen van zonnepanelen. De meeste zonnepanelen zijn geplaatst maar konden deels niet in gebruik worden genomen, als gevolg van niet geleverd kunnen krijgen van transformatoren door krapte op de markt. De verwachting is dat eind maart 2019 alle installaties in bedrijf kunnen worden genomen.
  - Lagere uitgaven ad € 0,6 mln. op project slibdrooginstallatie Susteren (SDI). Door het calamiteitenonderzoek om de werking SDI te optimaliseren is de realisatie van een aantal nog uit te voeren werkzaamheden opgeschort. Nadat de SDI stabiel functioneert, zullen de werkzaamheden worden hervat.
- In de categorie niet bestuursrelevante projecten is het totaal van de uitgaven € 3,5 mln. lager dan gepland.

In 2018 zijn geen subsidies c.q. bijdragen van derden op projecten ontvangen.

3 Het Waterschapsbedrijf in 2018

3.1 MISSIE EN VISIE

Het WBL is een bedrijfsmatige organisatie met de kerntaken transporteren afvalwater, zuiveren afvalwater en verwerken van slib.

De **missie** van het WBL luidt als volgt:

Zoveel mogelijk uit water halen, met als slogan: **Water. We halen er (samen) alles uit !** Gezuiverd water en het residu geven wij een nieuwe bestemming waardoor we een fundamenteel verschil maken in samenleving en ecosysteem.

De **visie** van het WBL geeft weer hoe het WBL wil worden herkend:

Wij streven ernaar met het zuiveren van water de wereld om ons heen gezonder en duurzamer te maken. Wij bieden de beste werkomgeving voor mensen die deze passie delen en samen bieden we onze ketenpartners ongekende meerwaarde.

Met als **ambitie**:

Het meest bewonderde grondstoffen, energie en waterketenbedrijf van Nederland worden door creativiteit, inventiviteit en hoge performance.

Algemene gegevens

	2018	2017
Technische infrastructuur WBL		
- aantal rioolwaterzuiveringsinstallaties	17	17
- aantal slibontwateringsinstallaties (1)	7	7
- aantal slibvergistingsinstallaties (2)	9	9
- aantal slibdrooginstallaties	1	1
- aantal rioolgemalen in gebruik	142	145
- aantal km in gebruik zijnde transportleiding	540	540
Relevante prestatiegegevens		
- m ³ getransporteerd afvalwater (x 1.000)	132.337	148.190
- capaciteit t.o.v. afnameverplichting	93,5%	93,5%
- totaal verwijderde i.e.'s (x 1.000) (3)	1.615	1.555
Onderhoud voor externe klanten		
- aantal IBA's voor gemeenten	538	546
- aantal gemalen voor gemeenten	771	729

(1) inclusief Abdissenbosch

(2) waarvan 1 met slibhydrolyse

(3) i.e. = inwonerequivalent

Voor het concretiseren van de uitvoeringsdoelen naar meetbare criteria, zijn per strategisch doel de voor dat doel relevante thema's onderscheiden. Voor het meetbaar sturen en verantwoorden worden per thema Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's) gehanteerd, waarmee de (beoogde) effecten van de inspanningen en maatregelen worden gevolgd. Tijdens het jaar is per kwartaal omtrent de prestaties resp. de voortgang gerapporteerd. Voor een totaaloverzicht van de gehanteerde KPI's zie de bijlage 4.

3.2 STRATEGISCH DOEL : SCHOON EN ECOLOGISCH GEZOND WATER

3.2.1 Thema: kwaliteitsdoelstelling zuiveren

Wat is er bereikt?

Conform het Activiteitenbesluit wordt gestuurd op per zuiveringsinstallatie individueel gestelde normen. De status eind 2018 is als volgt:

- Op basis van de gevalideerde gegevens tot en met december hebben alle zuiveringen voldaan aan de streefwaarden voor fosfaatverwijdering;
- Het jaargemiddelde voor stikstofverwijdering is bij rwzi (rioolwaterzuiveringsinstallatie) Venlo en rwzi Wijlre overschreden. Bij Venlo is de belangrijkste reden gelegen in een hogere stikstofvrucht in de aanvoer in combinatie met grenzen van de ontwerpcapaciteit van de rwzi. De rwzi zit aan zijn grens qua stikstofverwijdering en de resultaten schommelen daardoor rond de norm. Met het bevoegd gezag (Rijkswaterstaat) vindt overleg plaats over de ontstane situatie met betrekking tot maximale capaciteit van de zuivering versus de normen. De rwzi Wijlre kan op basis van een externe oorzaak (lozingen) niet voldoen aan vereiste norm voor stikstofverwijdering. Het bepalen of een lozer voldoet aan de verleende lozingsvergunning en vaststellen van de mogelijke impact van de stikstofverhoging op het oppervlakte water (Geul) behoort niet tot de taken van het WBL. Deze betreffende situatie wordt in samenwerking met WL, de gemeente en het RUD (regionale uitvoeringsdienst) nader onderzocht.
- Alle 17 zuiveringen voldoen aan de normen voor chemisch zuurstofverbruik, biochemisch zuurstofverbruik en onopgeloste bestanddelen. Door het bevoegde gezag zijn geen overschrijdingen van de verleende vergunningen vastgesteld.
- KRW-maatregelen: alle installaties zijn tijdig aangepast voor en voldoen aan de per zuivering gestelde KRW-normen.
- Aan de afnameverplichting wordt voor 93,5% voldaan. Hierbij is relevant dat voor de realisatie van de afnameverplichting WL-WBL gezamenlijk een redeneerlijn hebben ontwikkeld die uitgaat van effectgericht in plaats van normgericht denken en handelen. In 2019 wordt de planning voor het gezamenlijk toepassen van de redeneerlijn bij overstortlozingen uit de afvalwaterketen afgerond en afgestemd met de betrokken partijen.
- Verwachting is dat de periode tot en met 2022 nodig is om de redeneerlijn toe te passen en afnameafspraken met gemeenten te maken. De hieruit voortvloeiende maatregelen voor Waterschapsbedrijf Limburg worden voor eind 2027, gekoppeld aan de termijn voor het behalen van de waterkwaliteitsdoelen van de KRW, uitgevoerd. Na effectuering van de redeneerlijn zal het percentage voldoen aan de afnameverplichting stijgen met het streven om 100% te voldoen.

Wat is er gedaan?

- Op rwzi Weert zijn en worden werkzaamheden gepleegd voor renovatie en aanpassing, te realiseren volgens de Verdygo bouwwijze voorzien van Nereda-technologie. De rwzi Weert loost het effluent op de Zuid-Willemsvaart en is daarmee een Rijkslozer. De effluenteisen voor de rwzi Weert worden hiermee gesteld door Rijkswaterstaat (RWS). Per 1-10-2019 moet de RWZI Weert voldoen aan de nieuwe KRW-effluentwaarden. Tijdens de voorbereidende werkzaamheden is geconstateerd dat de realisatie van het project binnen de gestelde termijn krap wordt. Met name het risico van de lange levertijden van enkele cruciale componenten heeft er toe geleid dat er in een vroeg stadium - reeds tijdens de afronding van de

voorbereidende werkzaamheden - grote componenten moesten worden ingekocht. Ook is reeds eerder gestart met de uitvoering van de werkzaamheden teneinde de opleverdatum te halen.

- Tevens zijn de projecten voor renovatie en aanpassing rwzi's Stein en Panheel onderhanden, gericht op het voldoen aan de KRW-richtlijnen per 2021. Door de keuze voor het aanpassen van rwzi's Stein en Panheel met behulp van de Nereda technologie in Verdygo uitvoering, wordt bijgedragen aan het streefbeeld met betrekking tot de transitie in de infrastructuur. Hierin is onder andere gesteld dat het Verdygo-concept in 2030 bij 75% van de zuiveringen is geïntroduceerd en bij tenminste 2 zuiveringen volledig is uitgevoerd.
- Slibdrooginstallatie Susteren: door het calamiteitenonderzoek om de werking van de slibdrooginstallatie (SDI) te optimaliseren is de realisatie van een aantal nog uit te voeren werkzaamheden opgeschort. Nadat de SDI stabiel functioneert, zullen deze werkzaamheden worden hervat.
- Verder zijn projecten onderhanden betreffende terreinverlichting rwzi's, vervangen terreinbekabeling, verleggen persleiding Geleenbeek, toegangsweg en publieksruimte rwzi Simpelveld, onderhoud slibgisting rwzi Susteren.

3.2.2 Thema : ontwikkelen en toepassen van innovaties

Wat is er bereikt?

Om de ambities van WBL en WL (o.a. uit de Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030) te kunnen realiseren zijn en worden de innovatieve ontwikkelingen op technologisch vlak gevolgd en (indien relevant) onderzocht op toepasbaarheid en haalbaarheid voor het WBL. De ontwikkelingen worden daartoe getoetst aan het DANK-principe (Duurzaamheid, Arbeidsbeleving, Netto kosten en Kwaliteit). Om aan het ontwikkelen en toepassen van innovaties een stimulans te geven, is in 2018 besloten tot het kunnen vormen van een reserve innovatie-duurzaamheid welke is bedoeld voor het dekken van individuele uitgaven van waterketenprojecten, energie- en grondstoffenprojecten. Deze reserve wordt gevormd uit positieve rekeningresultaten en heeft een maximum van € 450.000.

Wat is er gedaan?

De innovatieve ontwikkelingen zijn afkomstig van nationale of internationale nieuwsbrieven, internet, congressen/symposia, onderzoeken door de STOWA of andere waterschappen en van onderzoeken door WBL-medewerkers.

In 2018 hebben de volgende ontwikkelingen tot participatie resp. een proef bij WBL geleid:

- Participatie in het demoproject 'decentrale gesloten waterkringloop Superlocal' voor 125 woningen, gericht op kennisontwikkeling met betrekking tot decentrale gesloten waterkringlopen;
- Participatie in het ALE-demonstratie project in Epe als mede-koploper samen met de waterschappen Vallei en Veluwe, Rijn en IJssel, Stichtse Rijnlanden, Vechtstromen en Noorderzijlvest. Het doel van het project is de extractie/productie van ALE als grondstof uit de Nereda slibkorrel te optimaliseren en een batch te creëren die groot genoeg is om vermarkting ervan op te zetten en met marktpartijen een markt creëren;
- Proef met poederkooldosering in Nereda installatie Simpelveld om een bijdrage te leveren aan onderzoek naar aanvullende zuiveringsmethoden gericht op de verwijdering van geneesmiddelen en andere microverontreinigingen in het watersysteem. De resultaten worden in Stowa-rapportages vastgelegd.

3.3 STRATEGISCH DOEL : VERGROTEN DUURZAAMHEID

3.3.1 Thema : energieneutraal werken / binnen de (afval)waterketen

Wat is er bereikt?

Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) heeft de ambitie om '100% energieneutraal te zijn in 2025 door een duurzamere bedrijfsvoering met lagere kosten voor de Limburgse burger'. Momenteel heeft WBL al

maatregelen gedefinieerd om 48% van het totale energieverbruik duurzaam op te wekken. Door het nemen van "reguliere" energiebesparingen bij vervangings- of renovatieprojecten en een aantal kleinere energieprojecten zal dit tot 2025 gestaag groeien tot ca. 58%.

Om het resterende deel van de ambitie te realiseren is het onderzoek 'Strategische analyse scenario's naar energieneutraliteit' uitgevoerd. Dit onderzoek en de vastgestelde criteria hebben geresulteerd in een strategie waarbij gefocust wordt op een shortlist van een 4-tal hoofdsporen:

- terugwinning resp. benutting van restwarmte;
- elders investeren in (energiezuiniger/duurzamer) zuiveren bij de bron;
- inzet van biomassa van derden voor de opwekking van duurzame energie;
- opschalen van de inzet van zonne-energie (zonnepanelen) op WL en op WBL locaties.

Wat is er gedaan?

- Het in 2017 gestarte onderzoek naar de terugwinning van restwarmte uit afvalwater is afgerond en heeft geleid tot de conclusie dat restwarmte op korte termijn waarschijnlijk geen significante bijdrage gaat leveren aan de verduurzaming van het energieverbruik.
- Indien alle restwarmte uit het afvalwater zou kunnen worden benut, zou WBL meer dan energieneutraal kunnen worden. De uitdaging is echter niet het aanbod, maar een goede match met de vraag naar laagwaardige warmte in de onmiddellijke omgeving van de effluent- en/of rioolleidingen van WBL. Het ontbreekt vooralsnog duidelijk aan vraag naar laagwaardige restwarmte in de onmiddellijke nabijheid van de onderzochte infrastructuur. De lage temperatuur van het afvalwater (in de winter 8 a 10 graden Celsius) is daarbij een beperkende factor.
- Het project WBL-breed toepassen van zonnepanelen is voortvarend uitgevoerd. De meeste panelen zijn geplaatst en waar mogelijk in bedrijf genomen. Dit is vertraagd door het niet geleverd kunnen krijgen van transformatoren door krapte op de markt. De verwachting is dat eind maart 2019 alle installaties in bedrijf kunnen worden genomen.
- De mogelijkheid is verkend om samen met twee ondernemers/initiatiefnemers te participeren in een centrale waarbij biomassa van derden wordt omgezet in energie (biogas) en waardevolle grondstoffen. Gelet op het hieraan verbonden risicoprofiel en het gegeven dat relatief weinig synergie aanwezig is met de reguliere bedrijfsactiviteiten van WL/WBL, is besloten om niet te participeren.

3.3.2 **Thema : Hergebruik van grondstoffen en water**

Wat is er bereikt?

In de 'Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030' van WL is het streven naar circulariteit opgenomen. Dit te verwezenlijken door optimale terugwinning van grondstoffen op de RWZI's. Zo wil WL het voortouw nemen in de transitie naar een circulaire economie.

- Uit waterige deelstromen en slib zijn verschillende soorten fosfaat houdende grondstoffen terug te winnen. In 2017 bleek dat op de rwzi's Hoensbroek, Susteren en Venlo de fosfaathoudende verbinding vivianiet voor diverse problemen in de bedrijfsvoering zorgde. In maart 2018 is contact gelegd met Wetsus die bezig zijn met een grootschalig onderzoek naar fosfaat terugwinning, waaronder ook het terugwinnen van de circulaire grondstof vivianiet. Vivianiet is paramagnetisch en kan met speciale apparatuur uit slib gewonnen worden. Uit vivianiet kan een vloeibare meststof geproduceerd worden en een ijzerhoudend product dat weer ingezet zou kunnen worden in het zuiveringsproces. Dit maakt de terugwinning van vivianiet qua inzet van de deelproducten veelzijdiger dan struviet én circulair. Vanaf medio 2018 is WBL toegetreten tot dit onderzoek bij Wetsus. Door de combinatie van bedrijven, TU Delft, Wetsus en waterschappen is dit een voorbeeld van samenwerking in de gouden driehoek. Naast WBL neemt ook waterschap Brabantse Delta deel aan dit onderzoek.

Wat is er gedaan?

De waterschappen in Nederland zijn al geruime bezig met onderzoek naar het terugwinnen van grondstoffen uit afvalwater en slib. Van grondstoffen die uit afvalwater teruggewonnen worden is het volume initieel vaak nog (te) beperkt om de markt ketens goed tot ontwikkeling te laten komen. Met betrekking tot het terugwinnen van grondstoffen zijn de ontwikkelingen gevolgd, resulterend in de volgende status:

- Cellulose: cellulose in rioolwater is hoofdzakelijk afkomstig van toiletpapier. Toiletpapier desintegreert weliswaar in de riolering, maar de cellulosevezels blijven aanwezig en dit zorgt voor een aandeel passief (inert) materiaal in het biologische zuiveringsslib. Cellulose terugwinning is het meest rendabel op rwzi's waar ook de effluentkwaliteit erbij gebaat is, en dat zijn de rwzi's Hoensbroek en Meijel. Aangezien de rwzi Hoensbroek één van de grootste rwzi's van WBL betreft is deze locatie niet geschikt voor het testen van deze technologie. Op basis van een value case wordt de beslissing over testen op rwzi Meijel voorgelegd aan het bestuur.
- Fosfaathoudende verbinding struviet: De vorming van struviet is afhankelijk van een aantal voorwaarden die alleen op de rwzi's Venlo en Susteren van toepassing zijn. Echter in Venlo is gekozen voor een aanpak die geen grondstof oplevert echter wel voordelen bij het ontwateren van slib. In Susteren worden de mogelijkheden om struviet te gaan terugwinnen onderzocht. De value case voor Susteren zal in het eerste halfjaar van 2019 tot stand komen.
- Stikstof: een mogelijke terug te winnen grondstof uit de waterige deelstroom van de thermische druk hydrolyse (TDH) in Venlo is ammoniumsulfaat. Dit kan ingezet worden als vloeibare meststof. Stikstof is geen eindige grondstof zoals fosfaat echter het maken van stikstofhoudende meststoffen kost veel energie. Het terugwinnen van stikstof kan meer voordeel opleveren op het gebied van duurzaamheid omdat het biologische alternatief van zuiveren van de deelstroom extra lachgas emitteert. Vanaf september 2018 draait op Venlo, in samenwerking met een leverancier, een nieuwe proef met een verbeterde membraaninstallatie voor het terugwinnen van ammoniumsulfaat. De resultaten van de proefinstallatie vormen input voor een value case.

3.4 STRATEGISCH DOEL : VERGROTEN MAATSCHAPPELIJKE WAARDE

3.4.1 Thema : kostenontwikkeling WBL

Zie hiertoe de paragraaf 2.1 en hoofdstukken 5 en 6.

3.4.1.1 Thema : Samenwerking in de gouden driehoek

Wat is er bereikt?

In de toekomstvisie Waterketen en waterzuiveren 2030 is bepaald dat WL/WBL positief staat tegenover samenwerking in de waterketen waar dat kansrijk is voor onze doelstellingen. Het WBL staat positief ten opzichte van de intensivering van de operationele samenwerking tussen WBL, gemeenten en WML.

Hierbij passend is in 2018 is een "Samenwerkingsovereenkomst WML-WBL" gesloten welke in gaat op samenwerking tussen deze twee organisaties. Door het op deze wijze gezamenlijk vormgeven van de waterketen wordt ook gezamenlijke verantwoordelijkheid gepakt voor verdere intensivering van de (operationele) samenwerking in de brede waterketen, samen met WL en gemeenten.

'Operationele samenwerking' moet daarbij worden onderscheiden van de sinds meerdere jaren lopende onderzoeken naar 'verregaande samenwerking in de waterketen' waarbij, uiteindelijk ook een andere organisatievorm kan worden ontwikkeld.

In het geval van operationele samenwerking tussen WBL en gemeenten is feitelijk sprake van dienstverlening door WBL in opdracht van gemeenten tegen een kostendekkende vergoeding. WBL voert deze dienstverlening uit op basis van een gespecificeerde opdracht van de gemeente en factureert hiervoor een kostendekkende vergoeding.

Het afgelopen jaar 2018 is de samenwerking tussen WBL en gemeenten in diverse opzichten gegroeid: zowel qua aantal opdrachtgevende gemeenten alsook qua aantal opdrachten per gemeente.

Wat is er gedaan?

In aansluiting op het visiedocument 'waardevol groeien' hebben de partners in de waterketen besloten te verkennen op welke terreinen een verdergaande samenwerking zinvol en wenselijk zou zijn. De daarbij onderscheiden 6 thema's zoals gepresenteerd in de ontwikkelde menukaart, worden op alle fronten in meer of mindere mate kansrijk gezien in een verdere bovenregionale samenwerking.

Onderhanden is het verder verdiepen van de op korte en middellange termijn kansrijke thema's Beheer & Onderhoud, Meten Data Rekenen, Communicatie en Innovatie vanuit het uitgangspunt van een gezamenlijke aansturing en de daarbij passende samenwerkingsvorm.

3.5 KRITISCHE SUCCESFACTOREN

3.5.1 KSF : de organisatie

Wat is er bereikt?

Het in 2018 doorlopen organisatie ontwikkeltraject Operatie Waterkracht heeft geleid tot het wijzigen van de hoofdstructuur van het Waterschapsbedrijf Limburg. Per 1 januari 2019 wijzigt de hoofdstructuur van een indeling in units naar een indeling in sectoren. De volgende sectoren worden onderscheiden:

- sector Strategie en Innovatie (bepalen);
- sector Operatie en Onderhoud (doen);
- sector Bedrijfsondersteuning (ondersteunen).

Wat is er gedaan?

In 2018 is het organisatie ontwikkeltraject Operatie Waterkracht doorlopen met als motto "de waarde zit in mensen". Dit traject is ingezet om sneller en beter in te spelen op veranderende maatschappelijke omstandigheden en innovatieve ontwikkelingen, sneller te handelen binnen de reguliere bedrijfsvoering, sneller te kunnen inspelen op klantverwachtingen bij werkzaamheden voor derden en beter te kunnen inspelen op waarde toevoegende samenwerking met andere partijen. Een ontwikkeltraject dat bijdraagt aan het kwalitatief laten groeien van de organisatie en het individu.

De wijziging van de organisatiestructuur heeft tot doel:

- het versterken van de innovatiekracht;
- het versterken van de executiekracht;
- het versterken van de samenwerking in de waterketen;
- een meer toekomstbestendige organisatie (flexibel, wendbaar en robuust).

Het organisatie ontwikkeltraject omvat de opgave om te groeien van een taak / activiteit georiënteerde organisatie naar een proces georiënteerde organisatie, waarbij procesgericht werken centraal staat.

3.5.2 KSF : de bedrijfsmiddelen

Wat is er bereikt?

- De infrastructuur van WBL (ten behoeve van transporteren, zuiveren en slibverwerking) voldoet aan de effluenteisen, afnameverplichting en veiligheid.
- In Susteren is een centraal magazijn gerealiseerd en daartoe is de voorraadmodule in Maximo ingericht. Hiermee wordt een efficiency slag doorgevoerd voor ontvangst, uitgifte, registratie, veilige inzetbaarheid en (her)gebruik van goederen.

- Introductie van het nieuwe werken door het efficiënter inrichten van de IT-middelen op de werkplekken voor zowel kantoorautomatisering als voor procesautomatisering en het up-to-date houden van de gebruikte software.

Wat is er gedaan?

Het planmatig onderhoud gericht op betrouwbaarheid en beschikbaarheid van alle installatieonderdelen, is conform uitgevoerd.

De voorbereidingen zijn getroffen voor het ingrijpend aanpassen van rwzi Weert tot een biologische zuivering volgens de Verdygo-methode. Dit nieuwe type rwzi breekt met het verleden. Deze installatie wordt bovengronds gebouwd met standaardmodules, waardoor we flexibel kunnen inspelen op klimaatverandering, demografie en ontwikkelingen in zuiveringstechniek.

EGON
66
25
B9

4 De Financiering (treasury)

4.1 FINANCIERINGSSTATUUT

Met ingang van 2009 zijn wijzigingen opgetreden in de Wet FIDO (financiering decentrale overheden) en in de RUDDO (regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden). Voor het WBL was dit in 2010 reden om een nieuw financieringsstatuut op te stellen, gebaseerd op het landelijke concept-model. De treasuryparagraaf kent een aantal voorgeschreven onderwerpen. In 2017 heeft een herbeoordeling plaatsgevonden van het vigerende financieringsstatuut uit 2010; de daaruit volgende wijzigingen hebben 1-1-2018 als ingangsdatum. De treasuryparagraaf van de Jaarrekening wordt gebruikt om de uitvoering te toetsen.

4.2 ALGEMENE EXTERNE ONTWIKKELINGEN

De Nederlandse economie is in 2018 met 2,5 % gegroeid tegen 2,9 % in 2017. De groei was vooral te danken aan hogere consumentenuitgaven en bedrijfsinvesteringen.

De groei van de consumptie strookt volgens het CBS met de groei van de werkgelegenheid.

De spanning op de arbeidsmarkt heeft eind vorig jaar een nieuw hoogtepunt bereikt met tachtig vacatures per honderd werklozen. Wel vertoont het consumentenvertrouwen tegen het eind van 2018 een dalende tendens en ook de koopbereidheid wordt lager volgens het CBS.

In 2018 werd er verder 4,8 % meer geïnvesteerd in bijvoorbeeld woningen, gebouwen en machines. In 2017 lag dit cijfer nog op 6,1 %.

Verder groeide de uitvoer van goederen en diensten minder hard, namelijk met 2,7 %. Omdat ook de invoer van goederen en diensten met 2,7 % toenam, droeg het saldo van export en import minder positief bij aan de economische groei dan in 2017.

4.3 DE ONTWIKKELING IN DE FINANCIERINGS-, BELEGGINGS- EN VERMOGENSBEHOEFTE

In de oorspronkelijke begroting 2018 van het WBL werd een financieringsbehoefte berekend van € 2,8 mln., te financieren middels langlopende geldleningen tegen een verwacht renteniveau van 2,0%.

Navolgende tabel toont aan hoe de financieringsbehoefte zich in werkelijkheid ontwikkelde.

Bedragen x € 1 mln.	begroot	realisatie
Investeringen	12,3	25,7
Aflossingen	12,7	13,4
Afschrijvingen	-22,2	-21,4
Kapitaalbehoefte	2,8	17,7

Ter dekking van de kapitaalbehoefte is per 17 december 2018 een lening ad € 15 mln. aangetrokken tegen 1,15% rente met een looptijd van 20 jaar en lineair af te lossen. Oorspronkelijk bij vaststelling begroting in juli 2017 werden de investeringsuitgaven geraamd op € 12,3 mln. De gerealiseerde investeringen waren in 2018 € 13,4 mln. hoger dan oorspronkelijk geraamd.

Na vaststelling is het oorspronkelijke begrotingsbedrag van de investeringen aangepast tot € 26,5 mln. Voor een toelichting op de investeringen wordt verwezen naar paragraaf 2.3.

4.4 DE ONTWIKKELING VAN DE RENTERISICONORM EN DE KASGELDLIMIET

De regels voor een juiste toepassing van het aantrekken van vreemd vermogen zijn vastgelegd in de Wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido). Deze wet heeft als doel een solide financiering en kredietwaardigheid van decentrale overheden te bevorderen en in stand te houden. Om deze doelstellingen te kunnen toetsen hanteert de wet twee instrumenten:

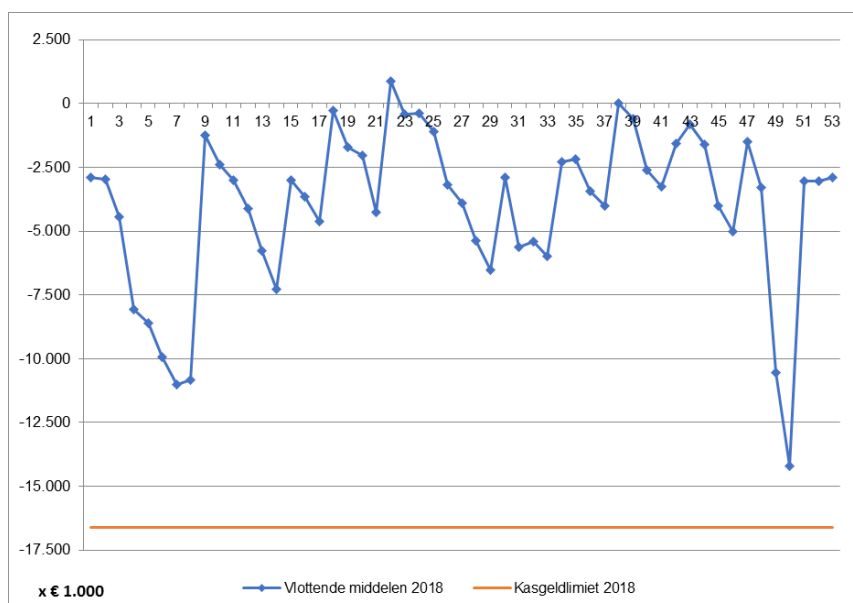
1. De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering van de vaste schuld te beheersen. Hoe meer de aflossingen van vaste geldleningen in de tijd gespreid zijn, hoe minder kwetsbaar de organisatie is voor renteschokken bij herfinanciering. In de gewijzigde wet FIDO wordt de renterisiconorm als een percentage van de omzet gedefinieerd: het totaal van verplichte aflossingen en renteherzieningen mag niet meer bedragen dan 30% van het begrotingstotaal bij aanvang van betreffend jaar. Het WBL beperkt het renterisico door tenminste 1x per jaar vaste geldleningen op te nemen met een lineair aflossingsregime.
2. Bij de kasgeldlimiet gaat het juist om het inperken van renterisico's op korte schulden. De voor het WBL toegestane netto korte schuld als gemiddelde per kwartaal bedraagt maximaal 23% van het begrotingstotaal.

Begrotingstotaal	72,3
Renterisico	
-norm (30 %)	21,7
-aflossingen	13,4
Kasgeldlimiet	
-norm (23 %)	-16,6
-maximaal tekort (zie grafiek)	-14,2

(Bedragen x € 1 mln.)

Bovenstaande tabel toont aan dat het WBL in 2018 zowel bij het renterisico als bij de kasgeldlimiet binnen de norm is gebleven.

Grafische weergave ontwikkeling van vlottende schulden / middelen (per week x € 1.000)

De opvallende mutaties in de grafiek zijn het gevolg van:

- In week 9 is de exploitatiebijdrage van het WL over de maanden januari en februari gelijktijdig ontvangen;
- In weken 48, 49 en 50 zijn enkele grote afrekeningen van investeringsprojecten ontvangen;
- In week 51 is de nieuwe geldlening ad € 15 mln. opgenomen.

Anders dan in 2017 heeft het WBL in 2018 geen kortlopende kasgeldleningen afgesloten.

Voor het aangaan van dergelijke kortlopende leningen geldt de voorwaarde dat deze moeten passen binnen het vigerende treasurybeleid en de daarin afgesproken normen.

4.5 RELATIE RENTEVISIE EN LIQUIDITEITENBEHEER

De hiervoor weergegeven grafiek toont aan dat het rekening-courantsaldo gedurende nagenoeg het gehele jaar 2018 negatief is geweest, maar steeds binnen de norm ad - € 16,6 mln. van de kasgeldlimiet. De laatste jaren wordt een negatief saldo als acceptabel beschouwd. Reden daarvoor is dat de aan 'rood staan' verbonden rentelasten minimaal zijn en, in geval van de kasgeldleningen, zelfs tot rentebaten kunnen leiden.

Renteniveau (cijfers NWB) per financieringsvorm	Rekening- courant	Lening 10 jr lineair	Lening 20 jr lineair
per 01-01-2018	0,10%	0,68%	1,32%
per 01-04-2018	0,10%	0,77%	1,40%
per 01-07-2018	0,10%	0,68%	1,31%
per 01-10-2018	0,00%	0,80%	1,40%
per 31-12-2018	0,00%	0,78%	1,37%

De tabel toont aan dat de lage rentetarieven in 2018 min of meer op hetzelfde niveau zijn gebleven. Het WBL heeft de laatste jaren geen deposito's uitgezet. Voor het uitzetten van deposito's zijn binnen het WBL strikte protocollen van kracht. Het betalingsverkeer door het WBL is vergaand gedigitaliseerd, zodat de geldstromen nagenoeg volledig "online" wordt afgewikkeld.

4.6 SCHATKISTBANKIEREN

Op 15 december 2013 is de wet verplicht schatkistbankieren van kracht geworden. Vanaf dat moment zijn alle decentrale overheden (provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen in de vorm van een openbaar lichaam) verplicht om hun overtollige middelen in de schatkist aan te houden. De verplichting tot schatkistbankieren is voor decentrale overheden geregeld in de wet Fido. Met ingang van boekjaar 2014 geldt tevens de verplichting om in de jaarrekening verantwoording af te leggen over schatkistbankieren. Schatkistbankieren houdt in dat decentrale overheden middelen die zij tijdelijk niet voor hun publieke taken nodig hebben en voor zover die een drempelbedrag, zijnde 0,75% van de bruto-exploiatiekosten uit de begroting, te boven gaan in de schatkist aanhouden. Dit drempelbedrag voor 2018 bedroeg € 542.000. Uit onderstaand overzicht blijkt dat WBL in 2018 geen overschrijdingen van het drempelbedrag heeft laten ontstaan en dus aan de regelgeving inzake schatkistbankieren heeft voldaan.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1.000)					
Verslagjaar: 2018					
(1)	Drempelbedrag	542			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	-	76	11	-
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	542	466	531	542
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	72.296			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	72.296			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	542			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	-	6.899	1.044	-
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	-	76	11	-

4.7 DE WATERSCHAPSFINANCIERING

Langlopende geldleningen worden in de regel alleen dan afgesloten als dat past binnen de lange termijn financieringsbehoefte. De keuze voor een lineair aflossingsregime en niet voor bijvoorbeeld fixe-leningen leidt vanzelf tot een gespreide herfinanciering en vermijdt grote renteschokken.

Traditioneel wordt het grootste deel van de WBL-activa met lang vreemd vermogen gefinancierd. Ultimo 2018 bedraagt de langlopende schuld van het WBL € 169,1 mln., waaronder € 0,15 mln. financial leaseverplichtingen. Ten opzichte van 2017 is het aandeel langlopende schuld met ca. 2 % afgenomen.

Onderstaand schema toont hoe de vaste activa per ultimo 2018 zijn gefinancierd.

Financieringswijze	per 31-12-2018	per 01-01-2018
Totaal Activa (Bedragen x € 1.000)	€ 203.164	€ 197.165
Eigen vermogen	€ 1.525 0,8%	€ 2.732 1,4%
Voorzieningen	€ - 0,0%	€ 189 0,1%
Langlopende schulden	€ 169.122 83,2%	€ 168.139 85,3%
Kortlopende schulden	€ 32.517 16,0%	€ 26.105 13,2%

Het totaal van de activa is in 2018 met 3,1 % toegenomen. Het eigen vermogen van het WBL ultimo 2018 bestaat uit een algemene reserve van € 1,5 mln. en een positief exploitatieresultaat van € 60.728. Aan de hoogte van het eigen vermogen van het WBL zijn voorwaarden verbonden; zie hierna onder "weerstandvermogen".

4.8 WEERSTANDSVERMOGEN

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de middelen en mogelijkheden, waarover de organisatie beschikt of kan beschikken, om niet begrote kosten te dekken én alle risico's af te dekken waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Gezien de garantstelling van de moeder (WL), heeft WBL een algemene reserve die financiële draagkracht biedt ter dekking van de geïnventariseerde risico's (overeenkomstig AB besluit). De hoogte van de algemene reserve dient overeen te komen met het bedrag van de geïnventariseerde risico's bij een veronderstelde kans van optreden van 10% voor de categorie middelgrote risico's. De geïnventariseerde risico's worden regelmatig, doch minimaal 2-jaarlijks geëvalueerd en dientengevolge ook de benodigde hoogte van de algemene reserve. De laatste berekening van het financiële risico heeft in 2018 plaatsgevonden en sloot op € 2,0 mln. Op basis van deze uitkomst heeft het AB op 19-12-2018 besloten om de maximale hoogte van de algemene reserve te verlagen van € 2,7 mln. naar € 2,0 mln.

4.9 EMU SALDO

Achtergrond EMU-problematiek

In het kader van een verantwoorde ontwikkeling van de economie en het monetaire stelsel binnen de landen die deelnemen aan de EMU (Economische en Monetaire Unie), zijn in het Verdrag van Maastricht een aantal afspraken gemaakt. Een belangrijke afspraak is dat het EMU-tekort (lees overheidstekort) van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Het EMU-saldo is opgebouwd uit het totaal van het Rijk, de sociale fondsen, gemeenschappelijke regelingen en de decentrale overheden. Indien de overheden in een jaar meer uitgeven dan ontvangen (op kasbasis) is sprake van een negatief EMU-saldo. Op basis van de afspraken is de EMU-ruimte voor de decentrale overheden in 2017 en 2018 bepaald op 0,3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Voor 2019 t/m 2022 zal deze gezamenlijke ruimte 0,4% gaan bedragen, welke in overleg nog moet worden onderverdeeld over provincies, gemeenten en waterschappen.

Wet Hof

Europese afspraken over het beheersen van de EMU-saldi (voor begrotingstekort en schuld van de overheid) hebben ertoe geleid dat het Kabinet afspraken maakt met medeoverheden (provincies, gemeenten en waterschappen) met het oog op het Nederlandse EMU-saldo en deze in regelgeving vastlegt. Deze afspraken zijn in de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof) vormgegeven en bevat regels over de begrotingsdiscipline van Rijk en decentrale overheden. De Wet Hof is door de Tweede Kamer op 23 april 2013 vastgesteld en op 10 december 2013 aangenomen door de Eerste Kamer.

In de wet zijn o.a. de volgend afspraken verwerkt:

- Het Rijk stuurt alleen op het EMU-tekort voor alle decentrale overheden gezamenlijk (Provincies, Gemeenten en Waterschappen). Dit heeft tot voordeel dat hogere EMU-tekorten van de ene groep decentrale overheden in een bepaald jaar gecompenseerd kunnen worden door lagere tekorten of overschotten van andere groepen;
- De EMU-ruimte voor de decentrale overheden in 2018 bedraagt 0,3% van het BBP en wordt niet nader verdeeld over de individuele organisaties;
- De Unie van Waterschappen, VNG en IPO hebben uitgesproken dat hiermee naar verwachting voldoende ruimte is voor alle noodzakelijke investeringen, ook om de gezamenlijke ambities uit het IBP te realiseren. Voor de waterschappen gaat het dan met name om klimaatadaptatie, de energietransitie en de circulaire economie

Bij sturing op het EMU-saldo zijn voorbeelden van maatregelen voor de waterschappen onder meer:

- Terugbrengen investeringsniveau;
- Activerings-/afschrijvingstermijn verkorten.

EMU-saldo 2018

In de begroting en het jaarverslag dient het eigen EMU-saldo te worden opgenomen. De moeilijkheid is dat waterschappen, net zoals de andere decentrale overheden, een ander boekhoudstelsel gebruiken dan waarop het EMU-saldo is gebaseerd. De waterschappen hanteren het baten- en lastenstelsel, terwijl het EMU-saldo is gebaseerd op transactiestelsel (lees kasbasis). De informatie ten behoeve van het EMU-saldo moet dan ook een vertaalslag ondergaan.

Verder geldt dat bij de waterschappen de investeringen grote invloed hebben op het EMU-saldo. Omdat het investeringsvolume van de waterschappen aanzienlijk is, hebben de waterschappen meestal een EMU-tekort. Over 2018 heeft het WBL met € 4,4 mln. een negatief EMU-saldo. Dit verschil is met name het gevolg van het hogere investeringsniveau ten opzichte van de afschrijvingen. In de BBVW is opgenomen dat in het jaarverslag een specificatie van het EMU-saldo dient te worden opgenomen van het verslagjaar, inclusief de begroting en gewijzigde begroting, en het vorig verslagjaar.

EMU-saldo				
<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Jaarrekening 2018	Bijgestelde begroting 2018	Oorspr. begroting 2018	Jaarrekening 2017
1 Exploitatiesaldo voor toevoeging/ontrekking aan reserves	1.297	0	0	32
2 Invloed investeringen (zie staat van vaste activa)				
-/- bruto-investeringsuitgaven	25.683	26.478	12.345	19.255
+ investeringssubsidies	0	0	0	0
+ verkoop materiële en immateriële activa				
+ afschrijvingen	21.373	21.185	22.220	23.803
3 Invloed voorzieningen				
+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	0	0	148	121
-/- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	101	101	0	0
-/- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	88	0	0	74
+ eventuele externe vermeerderingen van voorzieningen				
4 Invloed reserves				
-/- eventuele betalingen rechtstreeks uit reserves	1.236			
+ eventuele externe vermeerderingen van reserves				
5 Deelnemingen en aandelen				
+ boekverlies				
-/- boekwinst				
EMU-saldo	-4.438	-5.394	10.023	4.627

JAAARREKENING

2018

5 Uitgaven naar BBP-opzet

5.1 KOSTEN VAN DE STAFEHEDEN NAAR BBP-OPZET

De stafunits Human Resource Management, Bestuurs- en Directieondersteuning en Programma's en Financiën, Planning, Concern control verlenen ondersteunende werkzaamheden ten behoeve van de primaire taakonderdelen van de uitvoerende Units. De hieraan verbonden kosten worden via de ondersteunende beheerproducten doorbelast aan de afnemende units en vervolgens toegerekend aan de beleidsproducten volgens de BBP-opzet (Beleids- en BeheerProces) bij waterschappen.

5.2 LASTEN NA DOORBEREKENING VAN DE KOSTEN VAN OVERHEAD

Volg-nr.	Omschrijving (Bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Bijgestelde begroting 2018	Oorspronkelijke begroting 2018	Rekening 2017
1	Planvorming	481	506	356	505
11	Eigen plannen	481	506	356	505
2	Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	70.591	68.679	68.121	69.250
21	Getransporteerd afvalwater	11.924	12.284	12.438	12.339
22	Gezuiverd afvalwater	39.161	39.017	39.269	39.253
23	Verwerkt slib	19.506	17.378	16.414	17.658
4	Beheersing van lozingen	445	463	314	374
41	WVO-vergunningen en meldingen	272	267	185	223
43	Rioleringsplannen en subsidies lozingen	173	196	129	152
6	Bestuur en externe communicatie	355	408	483	468
61	Bestuur	239	309	435	304
62	Externe communicatie	116	99	48	164
81	Dekkingsmiddelen	0	0	292	0
8101	Onvoorzien	0	0	292	0
0	Geactiveerde lasten	1.776	1.851	1.911	1.592
01	Geactiveerde lasten bouwprojecten	1.776	1.851	1.911	1.592
	Door baten gecompenseerde kosten van ondersteunende beheerproducten (reeds toegerekend)	937	902	819	824
	TOTAAL LASTEN	74.585	72.809	72.296	73.013
82	Exploitatieresultaat	61	0	0	32
	TOTAAL GENERAAL	74.646	72.809	72.296	73.045

5.3 BATEN NA DOORBEREKENING VAN DE KOSTEN VAN OVERHEAD

Volg- nr.	Omschrijving (Bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Bijgestelde begroting 2018	Oorspron- kelijke begroting 2018	Rekening 2017
1	Planvorming	0	0	0	0
11	Eigen plannen	0	0	0	0
2	Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	2.001	1.437	1.172	1.411
21	Getransporteerd afvalwater	1.500	1.097	851	1.073
22	Gezuiverd afvalwater	287	244	244	255
23	Verwerkt slib	214	96	77	83
4	Beheersing van lozingen	315	225	0	66
41	WVO-vergunningen en meldingen	0	0	0	0
43	Rioleringsplannen en subsidies lozingen	315	225	0	66
5	Heffing en invordering	0	0	0	0
51	Belastingheffing				
52	Invordering				
6	Bestuur en externe communicatie	37	50	50	38
61	Bestuur	37	50	50	38
62	Externe communicatie	0	0	0	0
81	Dekkingsmiddelen	69.580	68.344	68.344	69.114
8102	Mutatie algemene reserve	1.236	0	0	0
8103	Bijdrage van Waterschap	68.344	68.344	68.344	69.114
0	Geactiveerde lasten	1.776	1.851	1.911	1.592
7101	Geactiveerde lasten bouwprojecten	1.776	1.851	1.911	1.592
	Door baten gecompenseerde kosten van ondersteunende beheerproducten (reeds toegerekend)	937	902	819	824
	TOTAAL BATEN	74.646	72.809	72.296	73.045
82	Exploitatieresultaat	0	0	0	0
	TOTAAL GENERAAL	74.646	72.809	72.296	73.045

6 Uitgaven naar Kostendragers en –soorten

6.1 EXPLOITATIEREKENING 2018 TOTAAL WBL

Waterschapsbedrijf Limburg (Bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Bijgestelde begroting 2018	Oorspr. begroting 2018	Rekening 2017
LASTEN				
Rentelasten	4.467	4.843	4.842	4.695
Afschrijving	21.373	21.158	22.220	23.803
Totaal kapitaallasten	25.840	26.001	27.061	28.498
Salarissen	9.064	10.249	10.182	8.903
Sociale lasten	2.240	2.432	2.258	2.271
Overige personeelslasten	933	1.103	642	755
Personeel van derden	4.055	2.351	958	4.139
Voormalig personeel en bestuur	154	142	159	125
Totaal personeelslasten	16.447	16.276	14.198	16.193
Duurzame gebruiksgoederen	360	399	524	535
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	3.884	3.517	3.589	3.434
Energie	6.110	7.237	6.560	6.420
Huren en rechten	177	204	254	159
Verzekeringen	158	159	129	135
Belastingen	865	923	920	964
Onderhoud door derden	9.352	8.607	8.539	8.489
Overige diensten door derden	11.427	9.511	10.015	7.913
Totaal goederen en diensten van derden	32.334	30.557	30.529	28.048
Bijdrage aan bedrijven	0	0	0	0
Bijdragen aan overheden en overige	65	76	68	153
Bijdragen aan overigen	0	0	0	0
Totaal bijdragen aan derden	65	76	68	153
Toevoegingen aan voorzieningen	-101	-101	148	121
Onvoorzien	0	0	292	0
Totaal toevoegingen aan voorzieningen	-101	-101	439	121
TOTAAL LASTEN	74.585	72.809	72.296	73.013
BATEN				
Financiële baten	49	50	50	47
Personeelsbaten	53	30	0	41
Goederen en diensten aan derden	3.121	2.468	1.924	2.206
Bijdrage van derden	67	66	66	45
Interne verrekeningen	0	0	0	0
Geactiveerde lasten	1.706	1.641	1.561	1.392
Geactiveerde bouwrente	71	210	350	200
Onttrekking aan voorziening	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	1.236	0	0	0
TOTAAL BATEN	6.302	4.465	3.952	3.930
TOTAAL NETTO KOSTEN	68.283	68.344	68.344	69.082
BIJDRAGE WATERSCHAP	68.344	68.344	68.344	69.114
RESULTAAT	61	0	0	32
PERSONEEL				
Aantal formatieplaatsen (fte's)	167,8	166,8	156,3	157,8
waarvan structureel bezet per ultimo (*)	147,5			147,7

(*) hiermee wordt aangeduid de per die datum structureel ingevulde formatie (vaste formatie + proeftijd-formatie + bovenformatief), dus niet de tijdelijk ingevulde formatie (uitzendkrachten e.d.)

6.2 LASTEN NAAR SOORT

Volg- nr.	Omschrijving (Bedragen x € .000)	Rekening 2018	Bijgestelde begroting 2018	Oorspron- kelijke begroting 2018	Rekening 2017
41	Rente en afschrijvingen	25.840	26.001	27.061	28.498
4101	Externe rentelasten	4.428	4.793	4.792	4.655
4102	Interne rentelasten	39	50	50	40
4103	Afschrijvingen van activa	21.356	21.158	22.219	23.803
4104	Afschrijvingen boekverliezen	17	0	0	0
42	Personeelslasten	16.447	16.276	14.198	16.193
4201	Salarissen huidig personeel en bestuurders	9.064	10.248	10.181	8.903
4202	Sociale premies	2.240	2.432	2.258	2.271
4204	Overige personeelslasten	933	1.103	642	755
4205	Personeel van derden	4.055	2.351	958	4.139
4206	Uitkeringen voormalig personeel en bestuurders	154	142	159	125
43	Goederen en diensten van derden	32.334	30.557	30.529	28.048
4301	Duurzame gebruiksgoederen	360	399	524	535
4302	Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen	3.884	3.517	3.588	3.434
4303	Energie	6.110	7.237	6.560	6.420
4304	Huren en rechten	177	204	254	159
4305	Leasebetalingen	0	0	0	0
4306	Pachten en erfpachten	0	0	0	0
4307	Verzekeringen	158	159	129	135
4308	Belastingen	865	923	920	964
4309	Onderhoud door derden	9.352	8.607	8.539	8.489
4310	Overige diensten door derden	11.427	9.511	10.015	7.913
44	Bijdragen aan derden	65	76	68	153
4401	Bijdragen aan bedrijven	0	0	0	0
4402	Bijdragen aan overheden	65	76	68	153
4403	Bijdragen aan overigen	0	0	0	0
45	Toevoegingen aan voorzieningen	-101	-101	440	121
4501	Toevoegingen aan voorzieningen	-101	-101	148	121
4502	Onvoorzien	0	0	292	0
	Totaal Kosten	74.585	72.809	72.296	73.013
	Totaal Baten	74.646	72.809	72.296	73.045
	Exploitatie-resultaat	61	0	0	32

6.3 BATEN NAAR SOORT

Volg-nr.	Omschrijving (Bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Bijgestelde begroting 2018	Oorspronkelijke begroting 2018	Rekening 2017
81	Financiële baten	49	50	50	47
8101	Externe rentebaten	10	0	0	7
8102	Interne rentebaten	39	50	50	40
8103	Dividenden en bonusuitkeringen	0	0	0	0
82	Personeelsbaten	53	30	0	41
8201	Baten ivm salarissen en sociale lasten	0	0	0	0
8202	Uitlening van personeel	0	0	0	0
8203	Uitlening van personeel	53	30	0	41
83	Goederen en diensten aan derden	3.121	2.468	1.924	2.206
8301	Verkoop van grond	1	0	0	0
8302	Verkoop van duurzame goederen	5	0	0	21
8303	Verkoop van overige goederen	16	33	14	20
8304	Opbrengst uit grond en water	48	27	27	50
8305	Huuropbrengst uit overige eigendommen	824	793	719	645
8306	Diensten voor derden	2.228	1.615	1.164	1.470
84	Bijdragen van derden	67	66	66	45
8401	Bijdragen van overheden	67	66	66	45
8402	Bijdragen van overigen	0	0	0	0
86	Interne verrekeningen	3.012	1.851	1.911	1.592
8601	Onttrekkingen aan voorzieningen	0	0	0	0
8602	Onttrekking aan reserves	1.236	0	0	0
8603	Geactiveerde lasten	1.776	1.851	1.911	1.592
	Totaal Opbrengsten Waterschapsbedrijf	6.302	4.465	3.952	3.930
	Bijdrage van Waterschap	68.344	68.344	68.344	69.114
	Totaal Opbrengsten	74.646	72.809	72.296	73.045

Lasten 2018: verschil met 2017

(Bedragen x € 1 mln.)	Rek. 2018	Rek. 2017	Vershil
Rente en afschrijvingen	25,84	28,50	-2,66
Personeelslasten	16,45	16,19	0,26
Goederen en diensten van derden	32,33	28,05	4,28
Bijdrage aan derden	0,06	0,15	-0,09
Toevoeging aan voorzieningen	-0,10	0,12	-0,22
Totaal	74,58	73,01	1,57

Totale lasten

Ten opzichte van de jaarrekening 2017 zijn de lasten met € 1,57 mln. toegenomen als gevolg van:

- Lagere kapitaallasten (€ 2,66 mln.) door:
  - Verlenging afschrijvingstermijnen van bouwkundige activa van 25 naar 30 jaar conform nota financieel beleid;
  - Een daling van de afschrijvingskosten door een daling van de materiële vaste activa
  - Als gevolg van de dalende rentetarieven op langlopende lening zijn de rentelasten structureel gedaald. We lossen af op duurdere leningen en sluiten goedkopere af;
- Hogere personeelslasten (€ 0,26 mln.) door:
  - Hogere kosten salarissen en sociale lasten (€ 0,13 mln.) als gevolg van een stijging van de autonome salariskosten en sociale lasten;
  - Lagere lasten voor inhuur personeel van derden (€ 0,08 mln.) als gevolg van een gemiddeld genomen lagere aantal inhuur van derden;
  - Hogere overige personeelslasten (€ 0,18 mln.) als gevolg van met name hogere wervingskosten in relatie tot 'Operatie Waterkracht' en hogere exploitatiekosten kantine;
  - Hogere kosten voormalig personeel en bestuur (€ 0,03 mln.).
- Hogere uitgaven voor goederen en diensten van derden (€ 4,28 mln.) door:
  - lagere uitgaven voor duurzame gebruiksgoederen (€ 0,17 mln.) als gevolg van de aanschaf van smartphones in 2017;
  - hogere uitgaven voor overige gebruiks- en verbruiksgoederen (€ 0,45 mln.) als gevolg van een toenemende inzet van chemicaliën om te voldoen aan de KRW eisen;
  - lagere energiekosten (€ 0,31 mln.) met name door een lager gasverbruik als gevolg van langdurige uitval van de slibdrooginstallatie Susteren en een creditnota voor netwerkkosten;
  - hogere kosten verzekeringen (€ 0,02 mln.) en kosten huren en rechten (€ 0,02 mln.);
  - lagere uitgaven aan belastingen (€ 0,10 mln.) als gevolg van heffing van motorrijtuigenbelasting in 2017, een naheffing over voorgaande jaren van OZB en rioolrecht in 2017 en in 2018 terugontvangen BTW over 2017;
  - hogere uitgaven onderhoud door derden (€ 0,86 mln.) door extra reinigingskosten van de slibdroger, onderhoudskosten automatisering onder andere door uitbreiding licenties en hogere materiaalkosten gemeenten;
  - hogere uitgaven voor overige diensten door derden (€ 3,51 mln.) als gevolg van extra kosten voor het transport en afzet van slib door de langdurige uitval van de slibdrooginstallatie Susteren;
- Lagere bijdrage aan derden (€ 0,09 mln.) als gevolg van een eenmalige bijdrage in 2017;
- Lagere toevoeging aan voorzieningen (€ 0,22 mln.) als gevolg van vrijval van het Persoonsgebonden Basisbudget.

Lasten 2018: verschil met de bijgestelde begroting 2018

(Bedragen x € 1 mln.)	Rek. 2018	Begr. 2018	Vershil
Rente en afschrijvingen	25,84	26,00	-0,16
Personeelslasten	16,45	16,28	0,17
Goederen en diensten van derden	32,33	30,55	1,78
Bijdrage aan derden	0,06	0,07	-0,01
Toevoeging aan voorzieningen	-0,10	-0,10	0,00
Totaal	74,59	72,80	1,78

Totale lasten

De gerealiseerde lasten zijn € 1,78 mln. hoger dan begroot als gevolg van:

- Lagere kapitaallasten (€ 0,16 mln.) door lagere rentelasten (€ 0,38 mln.) en hogere afschrijvingskosten (€ 0,22 mln.);
- Hogere personeelslasten (€ 0,17 mln.) door hogere kosten personeel van derden en voormalig personeel en bestuur (1,71 mln.) en lagere kosten personeel, sociale lasten en overige personeelskosten (1,54 mln.);
- Hogere uitgaven voor goederen en diensten van derden (€ 1,78 mln.) door met name hogere kosten diensten door derden (€ 1,92 mln.) waarvan grootste deel afzet nat ontwaterd slib (€ 2,3 mln.), lagere kosten energie (€ 1,13 mln.) en hogere onderhoudskosten derden (€ 0,74 mln.);
- Lagere bijdrage aan derden (0,01 mln.);
- Toevoeging aan voorzieningen is gelijk aan de bijgestelde begroting.

Baten 2018: verschil met 2017

(Bedragen x € 1 mln.)	Rek. 2018	Rek. 2017	Vershil
Bijdrage Waterschap	68,34	69,11	-0,77
Eigen baten WBL	4,60	2,54	2,06
Geactiveerde lasten	1,70	1,39	0,31
Totaal	74,64	73,04	1,60

Totale Baten

Ten opzichte van 2017 zijn de baten met € 1,60 mln. toegenomen als gevolg van:

- Lagere bijdrage van het WL (€ 0,77 mln.);
- Hogere eigen baten (€ 2,06 mln.) door de onttrekking aan de algemene reserve vanwege
- additionele, niet begrote kosten gedurende het 1^e half jaar 2018 gerelateerd aan de storingen van de droger (€ 1,24 mln.), meer werkzaamheden voor Gemeenten (€ 0,92 mln.) en lager saldo van diverse andere rekeningen (€ 0,1 mln.);
- Hogere geactiveerde lasten (€ 0,31 mln.) door meer gerealiseerde directe projecturen.

Baten 2018: verschil met bijgestelde Begroting 2018

(Bedragen x € 1 mln.)	Rek. 2018	Begr. 2018	Vershil
Bijdrage Waterschap	68,34	68,34	0,00
Eigen baten WBL	4,60	2,82	1,78
Geactiveerde lasten	1,70	1,64	0,06
Totaal	74,64	72,80	1,84

Totale Baten

De gerealiseerde baten zijn € 1,84 mln. hoger dan begroot als gevolg van:

- Hogere eigen baten (€ 1,78 mln.) door de onttrekking aan de algemene reserve vanwege additionele, niet begrote kosten gedurende het 1^e half jaar 2018 gerelateerd aan de storingen van de droger en een saldo van diverse posten waarbij de goederen en diensten aan derden (klanten) hoger is dan begroot door een hoger activiteitsniveau en de geactiveerde bouwrente lager is als gevolg van een lager rentepercentage;

- Hogere geactiveerde lasten dan begroot (€ 0,06 mln.) als gevolg van hoger dan geraamde directe projecturen;
- De bijdrage van het WL is niet gewijzigd.

7 Balans

7.1 BALANS PER 31 DECEMBER 2018

Activa (Bedragen x € 1.000)	31 december 2018	31 december 2017
1. Vaste activa		
1. Immateriële vaste activa	1.512	1.189
2. Materiële vaste activa	175.174	191.007
3. Financiële vaste activa	20	20
4. Immateriële vaste activa in uitvoering	0	176
5. Materiele vaste activa in uitvoering	23.257	3.081
	199.963	195.473
2. Vlottende activa		
1. Vorderingen / Overlopende activa		
1. Verstrekte kortlopende leningen	2	2
2. Vorderingen op gelieerde ondernemingen	368	223
3. Vorderingen op overige debiteuren	761	629
4. Overlopende activa	1.408	832
5. Voorraden	643	0
	3.182	1.686
2. Liquide middelen	18	6
	203.163	197.165
Passiva (Bedragen x € 1.000)	31 december 2018	31 december 2017
3. Eigen vermogen		
1. Algemene reserve	1.464	2.700
2. Reserve innovatie en duurzaamheid	0	0
3. Nog te bestemmen exploitatiesaldo	61	32
	1.525	2.732
4. Voorzieningen		
1. Voorziening persoonsgebonden basisbudget	0	189
	0	189
5. Langlopende schulden		
1. Geldleningen (niet obligatie, niet van overheden)	168.968	168.139
2. Langlopende leaseverplichtingen	154	0
	169.122	168.139
6. Kortlopende schulden / Overlopende passiva		
1. Kortlopgeldleningen / schuld aan kredietinstelling	2.926	2.914
2. Schulden aan gelieerde ondernemingen	22	1.299
3. Schulden aan leveranciers	9.847	3.803
4. Te betalen belastingen / sociale premies	881	894
5. Ov.kortlopende schuld / overlopende passiva	18.840	17.195
	32.516	26.105
	203.163	197.165

7.2 STAAT VAN HERKOMST EN BESTEDING VAN MIDDELEN 2018

Herkomst (Bedragen x € 1000-)		Besteding (Bedragen x € 1.000-)	
I Resultaat Jaarrekening (+)		I Resultaat Jaarrekening (-)	
- Bestemming resultaat 2017		- Bestemming resultaat 2017	32
- Nog te bestemmen resultaat 2018	61	- Resultaat 2018	
Sub-totaal	61	Sub-totaal	32
II Vaste activa		II Vaste activa	
- Financiële vaste activa		- Financiële vaste activa	
- Ontvangen aflossingen		- Aankopen effecten, deelnemingen	
- Verkopten effecten, deelnemingen		- Aangegane geldleningen	
Sub-totaal	0	Sub-totaal	0
- Overige vaste activa		- Overige vaste activa	
- Reguliere afschrijvingen	21.270	- Bruto-uitgaven	25.692
- Inhaalafschrijvingen	86	- Bruto-uitgaven lease verplichtingen	172
- Boekverlies op verkoop activa	17	- Kapitaalbijdragen van derden	0
Sub-totaal	21.373	- Boekverlies op verkoop activa	
		Sub-totaal	25.864
III Eigen vermogen		III Eigen vermogen	
- Bedrijfsreserve: toevoeging		- Bedrijfsreserve: onttrekking	
- Reserve innovatie en duurzaamheid: toevoeging		- Reserve innovatie en duurzaamheid: onttrekking	
- Algemene reserve: toevoeging		- Algemene reserve: onttrekking	1.236
Sub-totaal	0	Sub-totaal	1.236
IV Voorzieningen: toevoegingen		IV Voorzieningen: onttrekkingen	
- Voorziening persoonsgebonden basisbudget		- Voorziening persoonsgebonden basisbudget	189
Sub-totaal	0	Sub-totaal	189
V Langlopende schulden		V Langlopende schulden	
- Toename langlopende leaseverplichtingen	172	- Afname langlopende leaseverplichtingen	18
- Aangegane geldleningen	15.000	- Reguliere aflossingsverplichting	
Sub-totaal	15.172	- Aflossingsverplichting komend jaar	14.171
		- Vervroegde aflossing	
Sub-totaal	36.606	Sub-totaal	14.189
VI Vlottende financieringsmiddelen		VI Vlottende financieringsmiddelen	
- Afname verstrekte kortlop.geldleningen		- Toename verstrekte kortlop.geldleningen	
- Kortlop.schuld (+) aan kredietinstelling	12	- Kortlop.schuld (-) aan kredietinstelling	
- Vordering (-) gelieerde ondernemingen		- Vordering (+) gelieerde ondernemingen	145
- Afname debiteurensaldo		- Toename debiteurensaldo	132
- Afname voorraadwaarde		- Toename voorraadwaarde	643
- Afname overlopende activa		- Toename overlopende activa	576
- Afname liquide middelen		- Toename liquide middelen	12
- Toename schuld gelieerde ondernemingen		- Afname schuld gelieerde ondernemingen	1.277
- Toename schuld aan leveranciers	6.045	- Afname schuld aan leveranciers	
- Toename schuld aan belastingdienst		- Afname schuld aan belastingdienst	13
- Toename overlopende passiva	1.645	- Afname overlopende passiva	
Sub-totaal	7.702	Sub-totaal	2.798
TOTAAL-GENERAAL	44.308	TOTAAL-GENERAAL	44.308

7.3 ALGEMENE TOELICHTING

Waarderingsgrondslagen en wijze van resultaatbepaling

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn overeenkomstig de nieuwe Waterschapswet en de bepalingen van het Besluit Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW).

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschafwaarde, verminderd met afschrijvingen bepaald op basis van de verwachte economische levensduur. De afschrijvingstermijn van de immateriële vaste activa mag volgens de voorschriften maximaal 10 jaar bedragen. De afschrijvingen worden berekend volgens de lineaire methode.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschafwaarde, verminderd met afschrijvingen en investeringssubsidies (indien van toepassing). De afschrijvingen worden berekend volgens de lineaire methode op basis van de verwachte economische levensduur (netto-methode).

Financiële vaste activa

Onder de financiële vaste activa is de deelneming in de besloten vennootschap Verdygo BV verantwoord. De deelneming wordt gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs c.q. duurzame lagere marktwaarde. Indien de waardering negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd.

Immateriële en materiele vaste activa in uitvoering

Vaste activa in uitvoering worden gewaardeerd tegen aanschafwaarde.

Vlottende activa: Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen wegens verwachte oninbaarheid. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Vlottende activa: Liquide middelen

Liquide middelen worden opgenomen tegen nominale waarde.

Vorraden

Vorraden worden gewaardeerd tegen aanschafwaarde c.q. nieuw- of marktwaarde verminderd met een afwaardering op basis van ouderdom en toestand code (gebruikt of nieuw).

0 t/m 3 jaar / 100% (nieuw) en 80% (gebruikt), 4 t/m 6 jaar / 80% (nieuw) en 65% (gebruikt) en ouder dan 7 jaar / 60% (nieuw) en 50% (gebruikt).

Eigen vermogen: algemene reserve

Uitgangspunt is dat de geïnventariseerde risico's 1x per 2 jaar worden geactualiseerd en opnieuw beoordeeld. Op basis van de resultaten van de risico-inventarisatie over 2018 heeft het Algemeen Bestuur op 19-12-2018 besloten tot een verlaging van de omvang van de algemene reserve op € 2,0 mln., overeenkomend met het bedrag van de geïnventariseerde risico's bij een kans van 10 % voor de categorie middelgrote risico's. De algemene reserve is gewaardeerd tegen nominale waarde.

Gelet op de bepalingen van de BBVW dat aan een reserve alleen rente kan worden toegevoegd als onderdeel van de resultaatbestemming, wordt binnen de exploitatie geen rente toegevoegd aan de algemene reserve.

Eigen vermogen: reserve innovatie en duurzaamheid

Op 19-09-2018 heeft het AB ingestemd met het vormen van een reserve innovatie en duurzaamheid.

Afhankelijk van het jaarrekeningresultaat kan het AB besluiten tot dotatie aan deze reserve tot maximaal € 150.000 per jaar. De reserve mag maximaal oplopen tot € 450.000.

Vreemd vermogen: Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd ten behoeve van concrete of specifieke risico's en verplichtingen die op de balansdatum bestaan en waarvan de omvang onzeker is doch redelijkerwijs in te schatten. Daarnaast worden voorzieningen gevormd voor kosten welke in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren. Voorzieningen worden tegen nominale waarde gewaardeerd.

Vreemd vermogen: Lang- / kortlopende schulden

Lang- en kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De langlopende schulden betreffen leningen met een oorspronkelijke looptijd langer dan 1 jaar.

Overige activa en passiva

Voor zover in het bovenstaande niet anders is aangegeven worden activa en passiva gewaardeerd op nominale waarde.

Wijze van Resultaatbepaling

Het resultaat is bepaald op het verschil tussen de opbrengsten uit dienstverlening als gemeenschappelijke regeling aan WL plus de overige baten, verminderd met de lasten over het boekjaar. Voor zover nog niet alle definitieve kosten/baten bekend zijn is op basis van de meest recente gegevens een raming opgenomen.

Methode en termijnen van afschrijvingen

De afschrijvingen over de (im)materiële vaste activa worden gebaseerd op de aanschafwaarde, verminderd met investeringssubsidies (indien van toepassing). Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de verwachte economische levensduur. Met ingang van 1-1-2018 zijn conform de nota Financieel Beleid een aantal afschrijvingstermijnen gewijzigd.

Het WBL hanteert het volgende afschrijvingssysteem:

- gronden: geen;
- bouwkundige investeringen installaties en transportleidingen: 30 jaar lineair (was 25 jaar);
- electro en mechanisch voorzieningen: 15 jaar lineair;
- gebouwen: 30 jaar lineair;
- immateriële activa: < 10 jaar lineair;
- inventaris: 10 jaar lineair;
- hardware/automatisering: 5 jaar lineair;
- procesbesturing zuiveringsinstallaties: 10 jaar lineair (was 15 jaar);
- procesbesturing gemalen: 5 jaar lineair (was 15 jaar).

De eerste afschrijving vindt plaats na het moment van ingebruikname van het betreffende actief, waarbij om pragmatische redenen de gedragslijn wordt gevolgd dat wanneer het moment van ingebruikname ligt in de 1^e helft van het jaar de afschrijving over dat volledige jaar gerekend wordt; valt echter het moment van gereedkomen in de 2^e helft van het jaar dan start de afschrijving vanaf het opvolgende jaar.

7.4 WET NORMERING TOPINKOMENS

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Het doel van de WNT is het tegengaan van bovenmatige bezoldigingen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi)publieke sector. In de WNT worden bezoldigingen en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen bij instellingen waarop de wet van toepassing is genormeerd en openbaar gemaakt. De bezoldigingsmaxima worden jaarlijks geïndexeerd. Bij het WBL wordt het Bestuur (Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur) beschouwd als topfunctionaris in de zin van de WNT. De governance van het WBL is zo ingericht dat het Bestuur de beslissingen neemt over aangelegenheden die de gehele organisatie betreffen. De bestuursleden van het WBL zijn niet in dienst bij het WBL en zijn onbezoldigd.

De Directeur is wel in dienst van het WBL en is verantwoordelijk voor de dagelijkse leiding van het WBL en is in die hoedanigheid een topfunctionaris in de zin van de WNT. Het individueel bezoldigingsmaximum in 2018 voor een topfunctionaris bij WBL bedraagt € 189.000.

Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband.

Topfunctionaris	2018	2017
Naam	E.M. Pelzer	E.M. Pelzer
Functie	Directeur	Directeur
Duur dienstverband	01-01-2018 t/m 31-12-2018	01-01-2017 t/m 31-12-2017
Omvang dienstverband	36 uur per week / 1,0 fte	36 uur per week / 1,0 fte
Meerwerk	0 uren per week	0 uren per week
Dienstbetrekking	ja	ja
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	€ 189.000	€ 181.000
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 130.080	€ 130.044
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 18.136	€ 16.933
Subtotaal	€ 148.216	€ 146.977
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	€ -	€ -
Totaal bezoldiging	€ 148.216	€ 146.977

De categorie beloning bevat naast de vaste salariscomponenten (functiegroep 17), onder andere het individueel keuzebudget en de vergoeding voor woon-werkverkeer. De categorie belastbare (vaste en variabele) onkostenvergoeding bestaat uit een bruto vergoeding voor dienstreizen. De categorie voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn bestaat uit pensioenpremies.

Topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.700 of minder					Van	T/m	Bezoldiging
Waterschap	Functie	Zitting in	M / V	Naam			
Waterschap Limburg	Voorzitter	Dagelijks en Algemeen Bestuur	De heer	P.F.C.W. van der Broeck (Patrick)	01-01-2018	31-12-2018	€ -
Waterschap Limburg	Lid	Dagelijks en Algemeen Bestuur	De heer	M.A.T.M. Bouts (Michel)	01-01-2018	31-12-2018	€ -
Waterschap Limburg	Lid	Dagelijks en Algemeen Bestuur	De heer	R.E.W.M. Dupont (Rein)	01-01-2018	31-12-2018	€ -
Waterschap Limburg	Lid	Algemeen Bestuur	De heer	J.C. Jonker (Sjef)	01-01-2018	31-12-2018	€ -
Waterschap Limburg	Lid	Algemeen Bestuur	De heer	P.J.C.W. Stelder (Paul)	01-01-2018	31-12-2018	€ -
Waterschap Limburg	Lid	Algemeen Bestuur	De heer	A.A.A. Jansen (Arnold)	01-01-2018	31-12-2018	€ -
Waterschap Limburg	Lid	Algemeen Bestuur	De heer	L.J.G.M. Heldens (Lei)	01-01-2018	31-12-2018	€ -

WBL beschikt verder niet over een toezichthoudend orgaan en er vindt geen externe inhuur plaats van personen die als topfunctionaris kunnen worden aangemerkt. Naast de hierboven vermelde topfunctionaris zijn er geen overige functionarissen met dienstbetrekking die in 2018 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen.

Er zijn in 2018 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

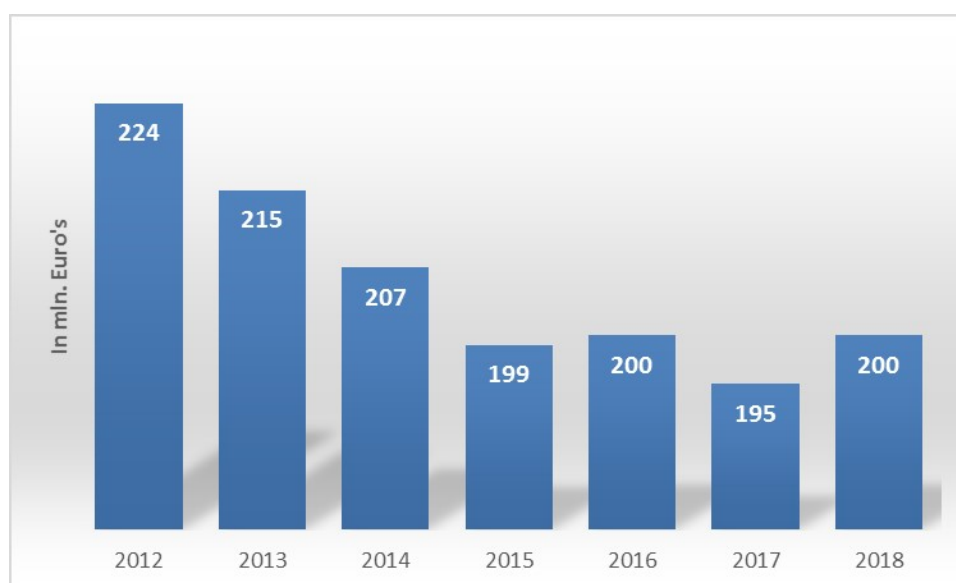
7.5 TOELICHTING BALANS

ACTIVA

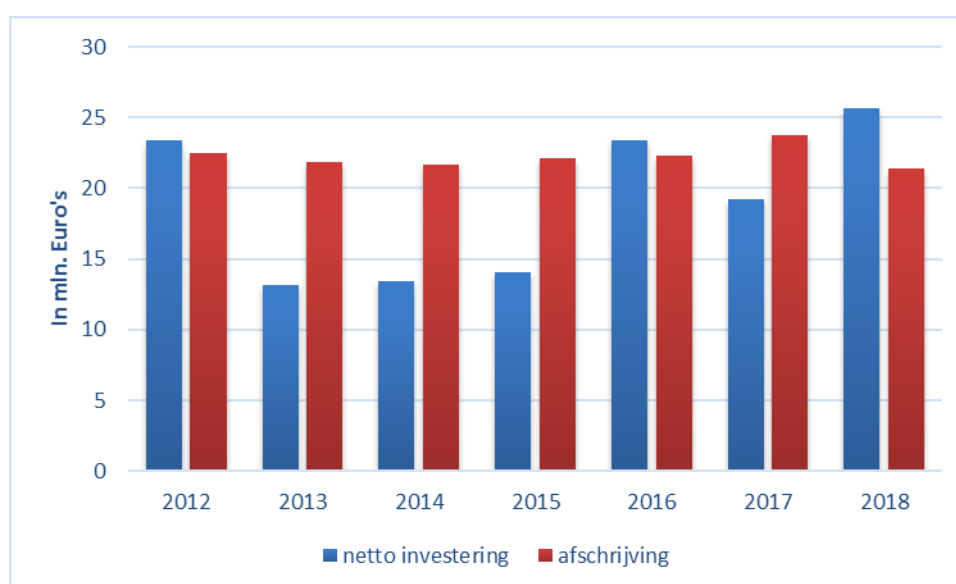
Vaste activa totaal

In onderstaande grafiek (grafiek 1) is de ontwikkeling van de vaste activa over de jaren 2012 t/m 2018 grafisch weergegeven. Vanaf het jaar 2012 tot en met het huidige verslagjaar is de waarde van de vaste activa afgenomen met een bedrag van € 24 mln., wat wordt veroorzaakt door lagere investeringsuitgaven in de afgelopen jaren in relatie tot de redelijk stabiele afschrijvingskosten (grafiek 2). In bijlage 1 zijn de vaste activa nader gespecificeerd.

Grafiek 1: Ontwikkeling vaste activa 2012-2018

Grafiek 2 : Netto investeringen versus afschrijvingen 2012-2017

Immateriële vaste activa

De waarde van de immateriële vaste activa stijgt met € 0,3 mln. zijnde het saldo van de vermeerderingen ad € 0,6 mln. en de reguliere afschrijvingen ad € 0,3 mln. De post 'onderzoek en ontwikkeling' bestaat uit meerdere projecten gericht op studie en onderzoek naar nieuwe technologieën en ontwikkelingen. In bijlage 1 zijn de immateriële vaste activa nader gespecificeerd.

Materiële vaste activa

De waarde van de materiële vaste activa daalt met € 15,8 mln. hogere afschrijvingen dan activeringen. Daartegenover staat dat de materiële vast activa in uitvoering met € 20 mln. zijn toegenomen.

Financiële vaste activa

De waarde van de financiële vaste activa is ongewijzigd en bestaat uit de deelneming in Verdygo BV. Op 17-12-2014 heeft het AB besloten tot oprichting van Verdygo BV met het doel het exploreren en exploiteren van kennis. WBL heeft in 2015 € 20.000 gestort in het aandelenkapitaal van Verdygo BV.

Materiële vaste activa in uitvoering

Naar verwachting worden projecten die per ultimo 2018 nog een restant krediet hebben binnen een periode van maximaal 3 jaren geëffectueerd.

VLOTTENDE ATIVA**Verstreckte kortlopende leningen.**

Onder deze post wordt de aan werknemers verstreckte kleine kas verantwoord.

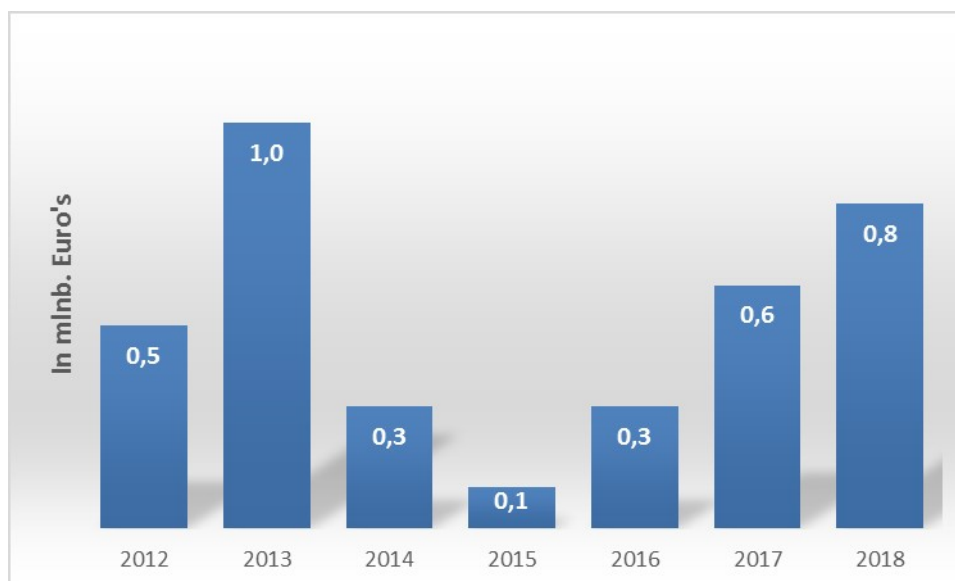
Vorderingen op gelieerde ondernemingen.

Onder deze post worden de nog te verrekenen vorderingen op de aan het WBL gelieerde ondernemingen verantwoord. De post bestaat uit een vordering op Verdygo BV en WL.

Vorderingen op overige debiteuren

Op 22-02-2019 stond van het openstaande debiteurensaldo per ultimo 2018 ad € 0,76 mln. nog een bedrag van € 0,05 mln. open. Onderstaand is de ontwikkeling van het debiteurensaldo grafisch weergegeven. Er zijn geen openstaande posten met kans op incourantheid.

Grafiek 3: Ontwikkeling debiteurensaldo 2012-2018

Overlopende activa

De post van € 1,48 mln. bestaat vooral uit vorderingen op crediteuren (€ 0,3 mln.), crediteurenfacturen betrekking hebbende op 2019 maar betaald in 2018 (€ 0,3 mln.) en betaald in 2019 (€ 0,7 mln.).

Vorraden

In 2018 is het Centraal Magazijn geopend en is WBL gestart met het via de (balans) voorraadrekeningen laten lopen van ontvangst en uitgifte van goederen/inkopen.

PASSIVA

Eigen vermogen

Algemene reserve

Het WBL beschikt over een algemene buffer in de vorm van een algemene reserve. Daarnaast is door het AB op 19-09-2018 besloten tot het instellen van de nieuwe reserve innovatie en duurzaamheid.

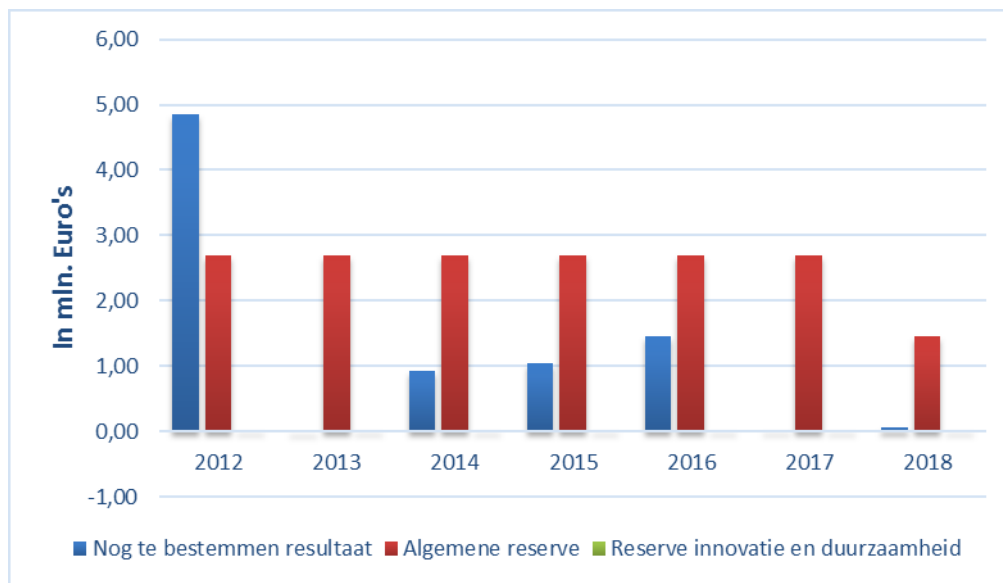
De bestemming van het resultaat is afhankelijk van besluitvorming door het AB. Dit kan leiden tot aanvulling van een eigen reserve of terugstorten aan de moeder (WL). Een negatief resultaat wordt aangezuiverd door de moeder.

De reserves kenden in 2018 het volgende verloop:

	01-01-2018	31-12-2018
Nog te bestemmen resultaat	32.025	60.728
Reserve innovatie duurzaamheid	0	0
Algemene reserve	2.700.000	1.464.407
Totaal	2.732.025	1.525.135

Als gevolg van de onttrekking (€ 1,2 mln.) zoals beschreven in hoofdstuk 2.2 bedraagt de hoogte van de algemene reserve per ultimo 2018 € 1,5 mln.

Grafiek 4: Algemene reserve 2012-2017

VREEMD VERMOGEN

Financieringsstructuur

De balanswaarde van de investeringen, beleggingen en uitgeleende langlopende gelden (vaste activa) bedraagt per 31 december 2018 circa € 200 mln. De financiering hiervan middels reserves, voorzieningen en langlopende schulden bedraagt circa € 171 mln. Per ultimo 2018 wordt het verslagjaar 2018 afgesloten met een financieringstekort van € 29 mln. Anders gezegd: een gedeelte van de vaste activa, groot € 29 mln., wordt gefinancierd met kortlopende schulden.

VOORZIENINGEN

Voorziening persoonsgebonden basisbudget

Het PBB heeft tot doel dat de ambtenaar inzetbaar is en blijft en om zicht te krijgen op de eigen kwaliteiten, ontwikkeling, ambities, mogelijkheden, etc. De ingestelde voorziening was om de financiële exploitatiegevolgen van deze nieuwe regeling gelijkmatig over de totale looptijd te verdelen.

Met de accountant is afgestemd dat er gelet op het gebruik geen noodzaak meer is om voor het PBB een aparte voorziening in stand te houden. De voorziening PBB is dan ook conform AB besluit van 19-09-2018 opgeheven. Het saldo van de voorziening (€ 0,1 mln.) is vrijgevallen ten gunste van de exploitatie. In 2018 heeft er geen dotatie meer plaatsgevonden.

Voorziening Persoonsgebonden BasisBudget	(Bedragen x € 1.000)
Saldo 01-01-2018	189,0
Toevoeging	0,0
Uitgaven 2018	-97,2
Ontvangen subsidies	8,9
Vrijval saldo na besluit AB 19-9-2018	-100,7
Saldo 31-12-2018	0,0

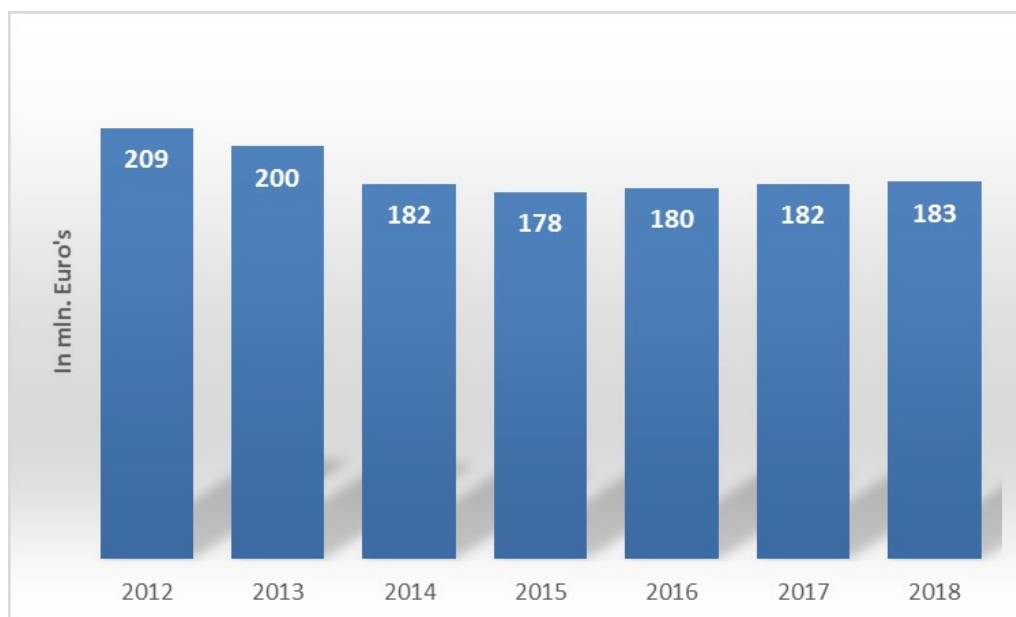
LANGLOPENDE SCHULDEN

Geldleningen

In het verslagjaar werd een nieuwe geldlening ad € 15 mln. afgesloten. In de periode van 2012 tot en met 2018 is de omvang van de langlopende schulden afgenomen met € 26 mln. tot € 183 mln. De rentelasten boekjaar 2018 van de langlopende leningen bedragen € 4,42 mln.

Onderstaand is de ontwikkeling van de omvang van de langlopende schuld grafisch weergegeven.

Grafiek 5: Verloop langlopende schulden 2012-2018

Langlopende leaseverplichtingen

In het verslagjaar werden 2 financial leaseovereenkomsten afgesloten voor de financiering van de aanschaf van servers en een vrachtwagen met open laadbak en kraan. Zie ook bijlage 3.

KORTLOPENDE SCHULDEN

Kortlopende geldleningen / schuld aan kredietinstelling

Onder deze post worden verantwoord het rekening-courant krediet op de NWB-bank.

Schulden aan gelieerde ondernemingen

Onder deze post worden verantwoord de nog te verrekenen schuld met de aan het WBL gelieerde ondernemingen: de Unie van Waterschappen en WL.

Schulden aan leveranciers

De stand per 31-12-2018 van de betalingsverplichting is € 9,9 mln. Hiervan was per 18-02-2019 alles betaald.

Te betalen belastingen en sociale premies

Onder deze post worden verantwoord de nog te betalen belastingen.

- te betalen loonheffing en sociale lasten (€ 0,66 mln.)
- te betalen omzetbelasting 4^e kwartaal 2018 (€ 0,22 mln.)
- te betalen VPB 2017 en 2018

Overige kortlopende schulden / overlopende passiva

Onder deze post (18,8 mln.) worden o.a. verantwoord :

- de komend boekjaar verschuldigde aflossingsverplichting op langlopende leningen (€ 14,17 mln.);
- de reeds in 2018 in rekening gebrachte rentekosten verbonden aan langlopende schulden, welke toegerekend dienen te worden aan het opvolgende boekjaar (€ 1,14 mln.);
- vooruitbetaalde crediteurenfacturen (€ 1,61 mln.);
- te betalen afrekening gas en elektra over 2018 (€ 0,61 mln.);
- de IKB-rechten per ultimo 2018 (€ 0,47 mln.);
- te ontvangen inkoopfacturen over 2018 (0,45 mln.);
- de verlofrechten per ultimo 2018 (€ 0,24 mln.);
- te betalen verontreinigingsheffing (€ 0,15 mln.).

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Afgegeven bankgarantie NWB bank voor Staat der Nederlanden, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, inspectie leefomgeving en Transport inzake grensoverschrijdende transporten van afval t.w.v. € 100.000.

Niet uit de balans blijvende vorderingen

WBL heeft een vordering / schadeclaim ingediend op een failliete leverancier ten bedrage van € 170.827.

Deze vordering is niet opgenomen in het resultaat omdat het aannemelijk is dat er geen middelen overblijven uit de failliete boedel.

Investeringsverplichtingen

Per 31 december 2018 bedraagt het totaalbedrag van de door het WBL aangegane maar nog niet tot uitvoering gekomen investeringsverplichtingen voor materiële vaste activa in uitvoering € 24,1 mln. Dit betreft het totaal aan aangegane verplichtingen verminderd met de al gefactureerde (en geactiveerde) termijnen.

Juridische aangelegenheden

Het WBL is ultimo 2018 verwickeld in 1 juridisch geschil met leverancier (zie niet uit balans blijvende vorderingen).

8 Controleverklaring

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het algemeen bestuur van Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van de Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg te Roermond gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in het financieel jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva van Waterschapsbedrijf Limburg op 31 december 2018 in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit;
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen.

De jaarrekening bestaat uit:

- het overzicht van baten en lasten over 2018;
- de balans per 31 december 2018;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle, als bedoeld in artikel 109, tweede lid, van de Waterschapswet. Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, de Beleidsregels toepassing WNT, inclusief het Controleprotocol WNT en het controleprotocol dat 19 december 2018 vastgesteld is door het algemeen bestuur van Waterschapsbedrijf Limburg en het normenkader 2018 dat 19 december 2018 is vastgesteld door het algemeen bestuur van Waterschapsbedrijf Limburg. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Waterschapsbedrijf Limburg zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende

topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 745.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves. Deze goedkeuringstolerantie is d.d. 19 december 2018 vastgesteld door het algemeen bestuur van Waterschapsbedrijf Limburg. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling controleprotocol WNT 2018.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 100.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens;
- de bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van het BBVW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag in overeenstemming met het BBVW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBVW. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de financiële positie voldoende is om Waterschapsbedrijf Limburg in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is als kaderstellend en controlerend orgaan op grond van de Waterschapswet verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van Waterschapsbedrijf Limburg.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol WNT 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het dagelijks bestuur gehanteerde afweging dat de gemeenschappelijke regeling in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeenschappelijke regeling haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeente de financiële risico's niet kan opvangen

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Maastricht, 3 juli 2019

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. N.A.J. Silverentand RA

Vaststellingsbesluit

Roermond, 3 juli 2019

Onderwerp: Vaststellen Jaarrekening 2018

Aan het Algemeen Bestuur

Het Algemeen Bestuur van het WBL;

- overwegende dat het Dagelijks Bestuur de Jaarrekening 2018 op 23 april 2019 heeft overgelegd;
- gezien het voorstel van het Dagelijks Bestuur tot vaststelling;
- gelet op de bepalingen voor de Jaarrekening zoals die zijn opgenomen in de Waterschapswet en op het verslag van bevindingen van de conform art 103 Waterschapswet door het Algemeen Bestuur benoemde accountant;

BESLUIT:

De Jaarrekening 2018 vast te stellen tot de volgende totalen:

- balans per 31 december 2018 € 203.163.102
- rekening naar kostensoorten € 74.585.099
- rekening van batensoorten € 74.645.827
- positief resultaat 2018 € 60.728

Aldus besloten in de vergadering d.d. 3 juli 2019 van het AB van het WBL.

De directeur,

De voorzitter,

ing. E.M. Pelzer MMO

drs. ing. P.F.C.W. van der Broeck

9 BIJLAGEN

BIJLAGE 1: Staat van vaste activa

BIJLAGE 2: Staat van eigen kapitaal, reserve en voorzieningen

BIJLAGE 3: Staat van geldleningen

BIJLAGE 4: Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's)

BIJLAGE 5: Berekening rente-omslagpercentage

BIJLAGE 6: Kostenverdeelstaat + toelichting

9.1 BIJLAGE 1: STAAT VAN VASTE ACTIVA

SVA	omschrijving	Cumulatieven per 31-12-2017			Boek-waarde 31-12-2017	Nieuwbouw derden / Uitgaven	Nieuwbouw derden Subsidies	Geacti- veerde lasten	uitgaven OHW naar SVA 2018	subsid. OHW naar SVA 2018	Inhaal- afschrijving 2018	Afschrijving / aflossing 2018	Cumulatieven per 31-12-2018			Boek- waarde 31-12-2018	Toegerek. rente 2018
		Aanschaf- waarde	Subsidies	Afschrijving / aflossing									Aanschaf- waarde	Subsidies	Afschrijving / aflossing		
Financiële vaste activa		213.483	0	193.483	20.000	0	0	0	0	0	0	0	213.483	0	193.483	20.000	0
0301	Aandelen en deelnemingen	20.000	0	0	20.000				0	0	0	0	20.000	0	0	20.000	0
0303	Vaste leningen aan ambtenaren	35.363	0	35.363	0				0	0	0	0	35.363	0	35.363	0	0
0304	Vaste leningen aan overheden	158.121	0	158.121	0				0	0	0	0	158.121	0	158.121	0	0
Immateriële vaste activa		21.803.597	523.521	20.090.598	1.189.478	0	0	0	598.488	0	2.076	273.825	22.402.085	523.521	20.366.499	1.512.065	31.173
0101	Uitgaven afsluiten geldleningen	5.804.457	0	5.804.457	0				0	0	0	0	5.804.457	0	5.804.457	0	0
0102	Uitgaven onderzoek/ontwikkeling	11.069.806	510.921	9.369.406	1.189.478				598.488	0	2.076	273.825	11.668.293	510.921	9.645.307	1.512.065	31.173
0103	Subsidies/ bijdragen aan derden	0	0	0	0				0	0	0	0	0	0	0	0	0
0104	Afkoopsommen aan overheden	2.348.782	0	2.348.782	0				0	0	0	0	2.348.782	0	2.348.782	0	0
0106	Overige immateriële activa	2.580.553	12.600	2.567.953	0				0	0	0	0	2.580.553	12.600	2.567.953	0	0
Materiële vaste activa		829.159.099	55.220.681	582.931.760	191.006.657	0	0	0	5.247.400	0	83.937	20.995.761	834.406.499	55.220.681	604.011.458	175.174.360	4.225.383
0201	Gronden	8.890.798	816.376	-4.236	8.078.658				-18.153	0	0	0	8.872.645	816.376	-4.236	8.060.505	186.231
0202	Vervoermiddelen en werktuigen	2.865.998	0	1.853.179	1.012.819				226.373	0	0	364.778	3.092.371	0	2.217.957	874.413	21.777
0203	Overige bedrijfsmiddelen	34.059.688	0	22.559.067	11.500.621				1.958.333	0	27.998	3.544.800	36.018.020	0	26.131.865	9.886.156	250.592
0204	Kantoren, centrale werkplaatsen	26.062.024	443.764	17.288.614	8.329.647				1.356.965	0	2.718	920.611	27.418.989	443.764	18.211.942	8.763.283	197.236
02071	ZTW: Transportsysteem	257.769.116	30.572.549	188.573.071	38.623.496				504.890	0	6.151	3.401.644	258.274.006	30.572.549	191.980.865	35.720.591	857.861
02072	ZTW: Zuiveringsinstallaties	414.652.385	20.614.314	281.928.163	112.109.909				1.218.993	0	47.069	10.872.165	415.871.378	20.614.314	292.847.397	102.409.667	2.471.544
02073	ZTW: Slibontwateringsinstallaties	43.957.202	1.149.040	31.613.288	11.194.875				0	0	1.879.181	43.957.202	1.149.040	33.492.469	9.315.693	236.673	
02074	ZTW: Drogers	40.901.889	1.624.639	39.120.616	156.634				0	0	12.583	40.901.889	1.624.639	39.133.199	144.051	3.470	
0210	Overige materiële vaste activa	0	0	0	0				0	0	0	0	0	0	0	0	0
Immateriële vaste activa (OHW)		12.595	0	0	12.595	605.248	0	0	-603.142	0	0	0	14.701	0	0	14.701	0
A	Onderzoek/ontwikkeling	0	0	0	0	598.488			-598.488				0	0	0	0	0
B	Subsidies / bijdragen aan derden	12.595	0	0	12.595	6.760			-4.654				14.701	0	0	14.701	0
Materiële vaste activa (OHW)		3.244.181	0	0	3.244.181	23.311.302	0	1.776.857	-5.089.076	0	0	0	23.243.263	0	0	23.243.263	128.021
C	Gronden	0	0	0	0	3.234			-3.234				0	0	0	0	0
D	Vervoermiddelen en werktuigen	0	0	0	0	105.670			-105.670				0	0	0	0	0
E	Overige bedrijfsmiddelen	0	0	0	0	0			0				0	0	0	0	1.460
F	Kantoren, centrale werkplaatsen	0	0	0	0	259.901			-100.642				159.259	0	0	159.259	1.499
G	Zuiveringstechnische werken	3.244.181	0	0	3.244.181	22.942.497		1.776.857	-4.879.530				23.084.005	0	0	23.084.005	125.062
Totaal activa		854.432.955	55.744.203	603.215.841	195.472.912	23.916.550	0	1.776.857	153.670	0	86.013	21.269.586	880.280.032	55.744.203	624.571.440	199.964.389	4.384.577
Totaal SVA		851.176.179	55.744.203	603.215.841	192.216.135	0	0	0	5.845.888	0	86.013	21.269.586	857.022.067	55.744.203	624.571.440	176.706.425	4.256.557
Totaal OHW		3.256.776	0	0	3.256.776	23.916.550	0	1.776.857	-5.692.218	0	0	0	23.257.964	0	0	23.257.964	128.021

9.2 BIJLAGE 2: STAAT VAN EIGEN KAPITAAL, RESERVE EN VOORZIENINGEN

Omschrijving (Bedragen in € 1)	Gemiddelde rentevoet 2018 = 1,38%				
	Stand begin van het jaar	(+ -/-) Interne	(+ -/-) Externe	Stand einde van het jaar	Berekende rente die niet aan de reserve wordt toegevoegd
Reserves					
Algemene reserve	2.700.000	1.235.593		1.464.407	37.259
Reserve innovatie en duurzaamheid	0			0	0
Bestemmingsreserves:					
Nog te bestemmen exploitatiesaldo		60.728		60.728	
Totaal Eigen vermogen	2.700.000	1.296.321	0	1.525.135	37.259
Vorzieningen:					
Voorziening persoonsgebonden basisbudget	189.055	-100.738	88.317	0	1.431
Totaal Voorzieningen	189.055	-100.738	88.317	0	1.431
Totaal eigen vermogen / voorzieningen	2.889.055	1.195.583	88.317	1.525.135	38.690

9.3 BIJLAGE 3: STAAT VAN GELDENINGEN

nr.	Oorspronkelijk bedrag van de lening	Datum en nummer van: a.het bestuursbesluit b.het goedkeuringsbesluit	O S R P of G	Rentetepercenten of ta-ge	Looptijd in jaren	A= annuïtaire afl. L= lineaire afl.	Vervaldag rente betaling	Dagen VOOR afl.	Dagen NA afl.	dag. nog niet verschenen rente	V of A	Restant bedrag van de lening per 01-01-2018	Bedrag van de de loop van het jaar opgenomen geldleningen	Nog niet verschenen rente per 31-12-2017	Betaalde rente of rente-bestanddeel annuïteit	Ten laste van het boekjaar komende rente	Nog niet verschenen rente per 31-12-2018	Aflossing			Restant bedrag van de lening per 31-12-2018
																		Valuta	Bedrag	Valuta	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	8A	8B	8C	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	
05/01	15.000.000	nr.1-23897		3,510	20	L	20/7	199	161	161		6.000.000		94.185	210.600	198.827	82.412	20/7	750.000		5.250.000
06/01	15.000.000	nr. 01112026		4,070	20	L	01/11	300	60	60		6.750.000		45.788	274.725	269.638	40.700	01/11	750.000		6.000.000
09/01	15.000.000	nr. 1-26369		3,810	20	L	04/11	303				9.000.000			342.900	288.608		04/11	750.000		8.250.000
		b		3,830					57	57				54.293		50.029	50.029				
10/15	26.000.000	nr.1-26969		3,040	10	L	06/12	335	25	25		7.800.000		16.467	237.120	231.631	10.978	06/12	2.600.000		5.200.000
11/01	18.000.000	nr.1-27469		3,080	20	L	01/12	330	30	30		12.600.000		32.340	388.080	385.770	30.030	01/12	900.000		11.700.000
12/01	23.000.000	nr.1-27795		2,770	20	L	03/12	332	28	28		17.250.000		37.164	477.825	475.347	34.687	03/12	1.150.000		16.100.000
13/01	10.000.000	nr. 1-28205		2,875	20	L	16/12	345	15	15		8.000.000		9.583	230.000	229.401	8.984	16/12	500.000		7.500.000
15/01	20.000.000	nr. 1-28965		1,382	20	L	16/12	345	15	15		18.000.000		10.365	248.760	248.184	9.789	16/12	1.000.000		17.000.000
16/01	70.432.638	nr. 1-29151		2,660	20	L	01/07	180	180	180		66.911.006		889.916	1.779.833	1.732.995	843.079	01/07	3.521.632		63.389.374
16/02	15.000.000	nr. 1-29287		1,010	20	L	01/12	330	30	30		14.250.000		11.994	143.925	143.294	11.363	01/12	750.000		13.500.000
17/01	15.000.000	nr. 1-29633		1,080	20	L	15/12	344	16	16		15.000.000		7.200	162.000	161.640	6.840	15/12	750.000		14.250.000
18/01	15.000.000	nr. 1-29935		1,150	20	L	17/12	346	14	14			15.000.000				6.708	6.708	17/12		15.000.000
TOTAAL	257.432.638											181.561.006	15.000.000	1.209.294	4.495.768	4.422.072	1.135.599		13.421.632		183.139.374

9.4 BIJLAGE 4: KRITIEKE PRESTATIE INDICATOREN (KPI'S)

Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's)	Realisatie 2018	Norm 2018	Verskil realisatie-norm	Realisatie 2017
1. Strategisch doel: Schoon en ecologisch gezond water				
1.1 Thema: Kwaliteitsdoelstelling zuiveren				
Afnameverplichting				
- Capaciteit tov afnameverplichting	94%	95%	-1%	94%
Technische storingen (aantal per object)				
- Zuiveringen (17 rwzi's / 2 storingen p.mnd)	371	408	-37	334
- Transportstelsel (145 transportgemalen / 1 storing p.mnd)	399	1.740	-1.341	377
- Gemalen gemeenten (855 objecten / 0,1 storing p.mnd)	592	1.026	-434	577
- IBA's (538 IBA's)	159	200	-41	155
- Slibontwatering (7 ontwaterinstall. / 1 storing p.mnd)	64	84	-20	92
- Slibdrogen (1 slibdrooginstallaties)	39	36	3	31
Zuivering: werking rwzi's getoetst aan norm				
- aantal rwzi's die voldoen aan norm Fosfaat-verwijdering	17	17		17
- aantal rwzi's die voldoen aan norm Stikstof-verwijdering	15	17	-2	17
- aan bevoegd gezag gemelde overschrijding CZV/BZV/OB	27	0	27	21
Zuivering: rendementen				
- Fosfaat-verwijdering (alleen ter registratie)	89%	> 75%		87%
- Stikstof-verwijdering (alleen ter registratie)	82%	> 75%		81%
1.2 Thema: Ontwikkelen en toepassen van innovaties				
Technologische Innovaties				
- rapportage voortgang technologische innovaties				
2. Strategisch doel: Vergroten duurzaamheid				
2.1 Thema: Energieneutraal werken binnen WBL				
Duurzaamheid				
- duurzaam energie terugwinnen (40% van behoefte in 2020)	27,2%	29,7%	-2,5%	28,7%
- energie-efficiënter/-zuiniger werken tov 2008 (doel: 24% in 2020)	19,8%	20,1%	-0,3%	18,4%
2.2 Thema: Energieneutraal werken binnen de (Afval)Waterketen				
Samenwerking				
- rapportage alternatieve (afval)watersystemen op lokaal niveau	0	0		1
2.3 Thema: Hergebruik van grondstoffen en water				
Productie en Afzet van slib				
- hoeveelheid ontwaterd slib	96.473	99.054	-2.581	99.758
- ontwaterd slib verwerkt in droger: percentage	32%	60%	-28%	42%
- afzet van ontwaterd slib: percentage	68%	40%	28%	58%
Duurzaamheid				
- barometer duurzaam terreinbeheer	goud	goud		goud
- duurzame inkoop energie	100%	100%		100%
- duurzame inkoop WBL-breed	100%	100%		100%
Samenwerking				
- aantal onderwijsinstellingen als erkend leerbedrijf aangemerkt	1	1		1

Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's)	Realisatie 2018	Norm 2018	Verskil realisatie-norm	Realisatie 2017
---	--------------------	--------------	----------------------------	--------------------

3. Strategisch doel: Vergroten maatschappelijke waarde

3.1 Thema: Kostenontwikkeling WBL				
3.2 Thema: Kostenontwikkeling (afval)waterketen				
Samenwerking				
- onderhoud IBA's (aantal = 538)	23 Gmt	23 Gmt		23 Gmt
- beheer/onderhoud gemalen	11 Gmt	11 Gmt		9 Gmt
- contracten GMT: meten, monitoren, rekenen	19 Gmt	19 Gmt		19 Gmt
- contracten GMT: opstellen BasisRioleringsPlan	2 Gmt	2 Gmt		2 Gmt
3.3 Thema: Samenwerking in de gouden driehoek				

4. Kritieke succesfactor: De organisatie en bedrijfsmiddelen

4.1 KSF: de organisatie (incl. de bedrijfsprocessen)				
Formatie				
- Begrote formatie	167,79	167,79		157,79
Ziekteverzuim				
- Verzuim-% totaal (t.o.v. Verbaannorm)	2,4%	4,0%	-1,6%	6,2%
Veiligheid				
- Ernstige ongevallen (arbeidsinspectie)	0,00	0,00		0,00
Kwaliteit processen				
- Certificaat Kwaliteit (TÜV)	ja	ja		ja
- Certificaat ARBO (TÜV)	ja	ja		ja
- Certificaat Milieu (TÜV)	ja	ja		ja
Inkoop : onrechtmatige opdrachten				
- bedrag aan onrechtmatig verstrekte opdrachten (x € 1.000)	€ 0	< € 723	ok	€ 0
- onrechtmatige opdracht in % van de begroting	0%	=< 1,0%	ok	0%
Leveringen, Diensten en Werken (Procedure gevolgd):				
- enkelvoudig: procedures gevolgd	117	130	90%	86%
- meervoudig: procedures gevolgd	20	23	87%	100%
- Europees: procedures gevolgd	15	16	94%	100%
- mini-competitie: procedures gevolgd	24	24	100%	100%
4.2 KSF: de bedrijfsmiddelen / assets				
Klachten				
- aantal externe klachten transportstelsel	10	4	6	1
- aantal externe klachten zuiveringen	8	10	-2	7

9.5 BIJLAGE 5: BEREKENING RENTE-OMSLAGPERCENTAGE

Berekening van het rente-omslagpercentage	2018
Boekwaarde 01-01-2018 van de investeringen	
Staat van activa	192.216.135,00
Staat van onderhanden werken	3.256.776,00
Boekwaarde 31-12-2018 van de investeringen	
Staat van activa	176.706.425,00
Staat van onderhanden werken	23.257.964,00
Totaal	395.437.300,00
Gemiddelde boekwaarde :	197.718.650,00
Totaal rentelasten	
Externe rentelasten	4.428.337,98
Interne rentelasten	38.690,84
Afschrijving op boeterente	0,00
Diensten van het bankwezen	139,15
Rentebaat rek.courant Verdygo BV	-10.200,34
Rentebaat eigen financieringsmiddelen	-38.690,84
Geactiveerde bouwrente	-70.535,84
Toe te rekenen rentelasten	4.347.740,95
Rente-omslagpercentage :	2,20%

(Bedragen in € 1)

code Omschrijving beheer- product	Jaar- rekening 2018 Kosten	Jaar- rekening 2018 Baten	Jaar- rekening 2018 excl. kap.list	Verdeling kapitaal- lasten	TOTAAL Jaar- rekening 2018	Verdeling indirecte kosten	Jaar- rekening 2018 DIRECT	Toerekening overhead	Jaar- rekening N E T T O TOTAAL 2018	Jaar- rekening B R U T O TOTAAL 2018	Bruto Kosten 2018	Overige Baten 2018	Netto Kosten 2018
6 Bestuur en externe communicatie	305.467	-1.272.853	-967.386		-967.386	96.856	-870.530	-46.523	-917.053	355.800	355.800	-1.272.853	-917.053
61 Bestuur	192.781	-1.272.853	-1.080.072		-1.080.072	96.856	-983.216	-50.162	-1.033.378	239.475	239.475	-1.272.853	-1.033.378
6101 bestuur	192.781	-1.272.853	-1.080.072		-1.080.072	80.086	-999.986	-61.134	-1.061.120	211.733	211.733	-1.272.853	-1.061.120
6102 bestuursondersteuning						16.770	16.770	10.972	27.742	27.742	27.742		27.742
6103 beheer niet-reglementaire taken													
62 Externe communicatie	112.686		112.686		112.686		112.686	3.639	116.325	116.325	116.325		116.325
6201 externe communicatie	112.686		112.686		112.686		112.686	3.639	116.325	116.325	116.325		116.325
81 Dekkingsmiddelen		-68.344.101	-68.344.101		-68.344.101		-68.344.101		-68.344.101				
8101 onvoorzien													
8102 mutatie bedrijfsreserve													
8103 bijdrage waterschappen		-68.344.101	-68.344.101		-68.344.101		-68.344.101		-68.344.101				
8104 kosten LAB - waterschappen													
8105 dividenden													
9 Hulpkostendragers kostenverdeelsta	22.023.003	-937.229	21.085.774	-60.827	21.024.947	-11.493.234	9.531.713	-9.531.713		937.229	937.229	-937.229	
91 Ondersteunende beheerproducten	6.377.427	-921.943	5.455.484		5.455.484	3.449.135	8.904.619	-8.904.619		921.943	921.943	-921.943	
9101 centraal management	387.913		387.913		387.913	166.396	554.309	-554.309					
9102 organisatiebeleid en -beheer	19.976		19.976		19.976	103.423	123.399	-123.399					
9103 personeelsbeleid / -beheer	270.579	-1.431	269.148		269.148	452.825	721.973	-721.973		1.431	1.431	-1.431	
9104 kwaliteitzorg-, arbo- en milieuzorg- beleid	112.610		112.610		112.610	459.518	572.128	-572.128					
9105 interne voorlichting	66.148		66.148		66.148	49.692	115.840	-115.840					
9106 algemeen-bestuurlijke / -juridische ondersteuning	43.110		43.110		43.110	129.278	172.388	-172.388					
9107 concerncontrol en financieel beleid	26.426		26.426		26.426	201.237	227.663	-227.663					
9108 meerjarenraming en begroting						201.237	201.237	-201.237					
9109 managements- en bestuursrapportages						134.158	134.158	-134.158					
9110 comptabiliteit	41.822		41.822		41.822	350.077	391.899	-391.899					
9111 informatiebeleid en automatisering	2.268.712	-114.241	2.154.471		2.154.471	151.646	2.306.117	-2.306.117		114.241	114.241	-114.241	
9112 centrale (geo)grafisch informatie	9.685		9.685		9.685	164.614	174.299	-174.299					
9113 huisvesting	1.491.805	-790.488	701.317		701.317	284.412	985.729	-985.729		790.488	790.488	-790.488	
9114 interne faciliteiten	350.297	-10.533	339.764		339.764	523.798	863.562	-863.562		10.533	10.533	-10.533	
9115 bemonstering en analyse	547.717		547.717		547.717	547.717	547.717	-547.717					
9116 wagenpark	740.627	-5.250	735.377		735.377	76.824	812.201	-812.201		5.250	5.250	-5.250	
92 Te verdelen: Indirect/ondersteunend	15.584.749	-15.286	15.569.463		15.569.463	-14.942.369	627.094	-627.094		15.286	15.286	-15.286	
			15.569.463		15.569.463	-14.942.369	627.094	-627.094		15.286	15.286	-15.286	
93 Te verdelen: kapitaallasten	60.827		60.827	-60.827									
			17.351	-17.351									
			43.476	-43.476									
			-1.776.201	70.536	-1.705.665	1.705.665				1.776.201	1.776.201	-1.776.201	
01 Geactiveerde lasten		-1.776.201	-1.776.201	70.536	-1.705.665	1.705.665				1.776.201	1.776.201	-1.776.201	
			-1.776.201	70.536	-1.705.665	1.705.665				1.776.201	1.776.201	-1.776.201	
Totaal Waterschapsbedrijf	74.585.100	-74.645.828	-60.728		-60.728		-60.728		-60.728	74.585.100	74.585.100	-6.301.727	68.283.373

9.7 TOELICHTING OP DE KOSTENVERDEELSTAAT

Algemeen

De kostentoe rekening gaat overeenkomstig de verslagleggingvoorschriften in op de principes die worden gehanteerd bij de toerekening van de (netto) kosten aan de kostendragers. Zie hiertoe hoofdstuk 6. Een kostendrager is in dit verband de reglementaire taak volgens de Waterschapswet. Bij het WBL worden in het kader van de aan haar opgedragen uitvoeringsactiviteiten, de volgende taken geraakt: zuiveringsbeheer en watersysteembeheer.

De kostenverdeelstaat geeft weer op welke wijze uitvoering is gegeven aan de gehanteerde principes. Om de onderlinge vergelijkbaarheid van de kosten/opbrengsten van de diverse waterschappen mogelijk te maken, onderscheiden de voorschriften landelijk uniforme beleidsvelden en beleidsproducten binnen elke reglementaire taak. Het WBL richt zich naar deze landelijke opzet.

De begroting en de jaarrekening worden conform het landelijk uniforme BBP-model opgesteld, waarbij naast beleidsvelden/ beleidsproducten ook uniforme beheerproducten worden onderscheiden.

Op organisatieniveau kan ten behoeve van de bewaking van begrotingsbudgetten een extra dimensie worden toegevoegd (werkplanproducten), om kosten/ baten te kunnen indelen naar de (kern)taken van een organisatieonderdeel. Werkplanproducten zijn in feite een onderverdeling van de beheerproducten, waarbij 1 werkplanproduct slechts 1 keer voorkomt op WBL-niveau en elk werkplanproduct een relatie heeft naar slechts één beleids-/beheerproduct (en dus ook slechts naar 1 beleidsveld).

Kostenverdeelstaat voor de kosten en de baten

De kostenverdeelstaat is ingedeeld naar de relevante beleidsvelden en beleidsproducten. Deze staat start met twee kolommen van kostentotalen resp. batentotalen ontleend aan de eerste vastlegging (naar kostenplaatsen/werkplanproducten/kostensoorten) van kosten resp. baten waarbij de kapitaallasten als volgt zijn toegerekend:

- de afschrijvingskosten zijn toegerekend op basis van de uitsplitsing van de staat van activa naar investeringsobjecten;
- de rentekosten worden onderscheiden in bouwrente, rente onderhanden werken en overige rentekosten. De bouwrente wordt toegerekend aan het beleidsveld geactiveerde lasten. De rente op onderhanden werken wordt specifiek toegerekend aan deze investeringsprojecten. De overige rentekosten worden toegerekend op basis van de gemiddelde boekwaarde van de investeringsobjecten zoals deze zijn opgenomen in de staat van activa

In de derde kolom is het saldo van kosten en baten gepresenteerd. In de opvolgende kolommen vinden achtereenvolgens de onderstaande toerekeningen plaats.

Verdeling van de indirecte kosten:

De "indirecte kosten" houden verband met de kosten gemaakt voor de inzet van personele capaciteit. Deze kosten kunnen niet rechtstreeks aan één bepaald product worden toegerekend omdat de kostentoedeling afhankelijk is van de tijdsbesteding door het personeel.

De volgende verdelingen worden toegepast:

- unit Directie: deze kosten worden toegerekend aan het werkplanproduct (WPP) 'Algemeen Management'.
- unitmanagers: deze kosten worden òf toegerekend aan de directe producten van het betreffende unitmanager naar rato van de voor deze producten geplande uren òf doorbelast aan de andere tot de unit behorende kostenplaatsen;
- de overige kostenplaatsen: de kosten worden toegerekend aan de directe producten van de betreffende kostenplaats naar rato van de voor deze producten geplande uren.

Verdeling van de overheadkosten (= het totaal van de ondersteunende beheerproducten)

De toe te rekenen overheadkosten bestaan uit het saldo van de kosten en baten zoals die op dit moment van de kostenverdeelstaat zijn verzameld op de ondersteunende beheerproducten.

De ondersteunende beheerproducten en de gehanteerde verdeelsleutel, zijn onderstaand weergegeven.

Ondersteunend beheerproduct	Verdeelsleutel
Centrale huisvestingskosten	Aantal toegewezen netto m ² .
Automatiseringskosten / informatiebeleid	De kosten worden verdeeld over de betreffende units naar rato van het aantal werkplekken.
Wagenpark	De kosten van het wagenpark worden naar rato van het aantal in gebruik zijnde dienstauto's verdeeld naar de teams.
Centraal management	Evenredig aan de betreffende units.
Geografische informatie	Beheer van het tekeningenbestand en uitvoeren van tekenwerk: de kosten worden toegerekend aan de specifieke producten van de afnemende kostenplaatsen.
Bemonstering en analysering laboratorium	De kosten worden toegerekend naar rato van het aandeel in het beheer zuiveren respectievelijk beheer slibontwatering.
Bedrijfs Interne MilieuZorg (BIMZ)	Naar rato van de op primaire beheerproducten geplande uren van al het personeel (excl. uren ondersteunende beheerproducten).
Catering en interne faciliteiten	Naar rato van de op primaire beheerproducten geplande uren van het kantoorpersoneel (excl. uren ondersteunende beheerproducten).
Organisatiebeleid/-beheer, personeelsbeleid/-beheer, interne voorlichting, algemeen bestuurlijke en juridische onderst.	Naar rato van de op primaire beheerproducten geplande uren van al het personeel (excl. uren ondersteunende beheerproducten).
Meerjarenraming/begroting/ comptabiliteit, financiële ondersteuning en managementsrapportages.	Naar rato van het aandeel van de primaire beheerproducten in de directe kosten (dus vóór toerekening van de indirecte kosten maar incl. de kapitaallasten).

WATERSCHAPSBEDRIJF

LIMBURG

Is een dochterbedrijf van Waterschap Limburg

Maria Theresialaan 99
Postbus 1315, 6040 KH ROERMOND
T +31 (0)88 842 00 00
I wbl.nl